

การป้องกันบ่อยากให้ปลุกหนองผี	สู่มื้อหนี่มนี่จากไทยฮู้บ
ส่วนว่าโรคติดต่อดีถึง	แต่ก่อนนี่มันยังเป็น โรคติดต่อ
ในหลวงเขาเห็นจึงตั้งก่อนนิคมขึ้นมา	เพื่อบำบัดรักษาผู้เป็นขี้ถึงขี้เถ็ด
ผู้เป็นเป่าเป็นหูคนนี้มีทางตาย	โรคอันนี้มันกะกำลังหายจากไทยฮู้บ
โรคเงี้ยวหนูเคื้อแม่โรคหนึ่งคามา	ให้ป้องกันรักษาด้วยโดโอแอ่ง
ปิดมิดชิดทุกแห่งกะอย่าให้หนูลง	หนูตามป่าตามพงษักระอย่ากินให้มันเกิด
ผู้เป็นแล้วนี่จิ้งแม่มันยากบางเทื่อเทิงตาย	ช่อยกันเคื้อช่อยกันปราบยุงอย่าให้มันเกิด
ช่อยทำลายกันเกิดบ่อนไคมันยัง	เช่นว่าน้ำมันขังกะลาหรือแอ่ง
ต้องรักษาทุกแห่งอย่าให้ยุงมี	เพราะยุงลายนี่ดีพาหะนำโรค
ให้พ่อแม่เศร้าโศกกลุกป่วยถึงตาย	โรคไข้เลือดออกนั้นเกิดจากยุงลายควรปราบควรปราบ
โรคที่ควรเซ็ดหลายใบไม้ดับโต	เซ็ดให้ท้องโฮ้โหจนเป็นอึ้งถึง
ไฟเป็นแล้วพอปานกับควายขึงบักคู้หูตัน	ส่วนวิธีป้องกันแพทย์หมอบอก
อย่ากินก้อยปลาจอกหรือปลาชานา	ให้เว้นจากสุราแกล้มกับหอยโข่ง
ส่วนว่าปลาแดกโง่งด้มก่อนถอนไฟ	เซ็ดให้สุกหรือใสอาหารทุกอย่าง
ห้องของเขาสิบไซ่อ่างล่างห้องฟางห้องฟอง.....	

(ถ้าสันต่อด้าน โรคต่าง ๆ)

4. ภาพสะท้อนทางด้านการดำเนินชีวิต

การดำเนินชีวิตของชาวอีสานส่วนใหญ่ มีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ใกล้เคียง
 ธรรมชาติ พึ่งพาอาศัยธรรมชาติ มีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่
 มีอาชีพหลัก คือ การทำนา ซึ่งต้องอาศัยธรรมชาติคือน้ำฝนเป็นปัจจัยหลัก ดังนั้นเนื้อหาพญาจึง
 เป็นเรื่องราวของชาวนาเป็นพื้น โดยสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิตที่เรียบง่าย จากการศึกษาบทพญา
 ของครุฑบุญนาถ พินิจผล ปรากฏเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตดังต่อไปนี้

4.1 ด้านการประกอบอาชีพ

ด้านการประกอบอาชีพของชาวอีสานจะทำนาเป็นอาชีพหลักโดยชาวนา
 จะเริ่มทำนาตั้งแต่เดือนหก หรือเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ชาวนาจะเริ่มไถนา
 (ไถสุคนา) กลบหญ้าในนาให้ตายเป็นปุ๋ยเพื่อบำรุงและเป็นการเตรียมดินไว้สำหรับการทำนา
 ทุกคนที่อยู่ในครอบครัวก็จะช่วยกันทำงานเสร็จ การทำนาของชาวอีสานในสมัยก่อนจะใช้
 แรงงานคนและสัตว์เท่านั้น จะไม่มีเครื่องทุ่นแรงใด ๆ ปัจจุบันนี้ยังคงใช้แรงงานคนและสัตว์

เป็นบางส่วนในการทำนา โดยมีการนำเอาความรู้ทางเทคโนโลยีทางการเกษตรบางส่วนเข้ามาช่วย เช่น การคัดเลือกพันธุ์ การพัฒนาสายพันธุ์พืช และก็ยังมีการนำเอามูลจากสัตว์ เช่น ขี้วัว ขี้ควาย มาทำเป็นปุ๋ยบำรุงข้าวในนาอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการประกอบอาชีพในสาขาอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การค้าขาย และอาชีพตามที่ตนเองถนัด สนใจ ดังที่ปรากฏต่อไปนี้

ความซื่อคร้านอยู่นำชานา

ความซื่อคร้านนี้แหล่วเฮ็ดให้คนเสีย

อยู่นำโผกะแล้วแต่บ่มีความดี

บ่พอสบพอกปากพ่อยุ่พอกิน

ตามที่ได้ยินข่าวว่าบักเซียงสี

บ่ทำงานช่อยพ่อยช่อยแม่สักที

แม่เต่าสาดาปอกช่อยหัวทำนา

มือหนึ่งพ่อกับแม่บ่ปรึกษาหยั่งกัน

ให้เขาเอาถิ่นบ่เต่านี้หรือได้

อีบุญทันนั้นมันเป็นสาวชามาแล้วหลายปี

เฮ็ดอีหยั่งบ่ผ่านป่าไผ่ไถหนี

เฮ็ดจั่งได้จั่งสิไปเถิงฝั่งเมืองฟ้าธานี

หากินในทางหลอกตัวได้ตัวเอา

การพนันเป็นเอก โบกไฟไฮโล

แม่เต่าสาปอกเลยว่าเขา ๆ

อย่าสิว่าเป็นท่าเป็นเผดเป็นผี

เดี๋ยวนี้ตกระหว่างเขาสิเอาถิ่น

ให้มึงเอาใจใส่ดูแลให้ดี

ช่อยกับเจ้าต้องเป็นผู้ฉลาดเว่อออยเอาเป็น

คันแม่่นมิดกะอย่าให้มันบินไม้ใหญ่ ไกลหนี

เจ้าเป็นพ่อเจ้าอย่าเว่ออย่าบ่ระวังวาจา

เดี๋ยวนี้มันเป็นแก่อู๋บ่ตามี

เป็นนำเต่าหัว โปกพามันแทงหอย

หากินหลายจนเมื่อฮากหลังออกมา

ลียากนักยากหนาเฮ็ดนาบ่แล้ว

อยู่นำลูกนำเมียนำพ่อนำแม่

ความซื่อคร้านใหม่ตักทุกขบ่ได้ยาก

ส่วนว่าหนีหรือสินไหลมาอย่า ๆ

มันซื่อคร้านอีหลีเวียงงานการก่อ

มีแต่พ่อเต่ามีจูงควายออกคอก

บักเซียงสีบ่มาตามมันแล้วแต่

บักเซียงสีอีทันสองคนอีกท่อ

ทางผู้หัวตอบไปดีแล้วเต่าห้า

ชาในทางบ่ดีชาว่าซื่อคร้าน

คันได้บักเซียงสีสองคุณมุลมั่ง

เพราะว่าบักเซียงสีเป็นคนปิ่นปอก

มันหากินบ่เซาจนหาออกเลข

ย่านหลายเคี่ย่านอีทันเหม็ด ไคเซียงสีปอกลอก

นั้นแม่่นลูกของเฮาอย่าฮ้ายอย่าดำ

ต้องย่องดูกว่าดีเถิงชั่วกะซาง

ให้เว่อกับอีทันว่าลูกสะไภ้

ลูกกูบักเซียงสีเฮ็ดเป็นเงี้ยขาด

อย่าสิไซของเหม็นให้หมาถึกกลืน

คันแม่่นต้องระวังให้คิยามเฮาซुकัน

เฮาได้เลี้ยงมันมาอย่าองสองเอาแก่

เป็นนำเจ้านั้นดีพามันเล่น โบก

เลยเกิดเป็นคนชวยบ่เซาจักเทื่อ

ขอให้ฮู้ไว้สาเต่ามีหัวแก่ ท่อนั้นแล้ว

(กลอนลำสอนลูก จังหวะลำทางสั้น)

ความหมายของภาษาอีสาน

จี้คร้าน	หมายถึง	เกียจคร้าน
เถิง	”	ถึง
อยู่น่า	”	อยู่กับ
ลี	”	จะ
เฮ็ดนานบ่แล้ว	”	ทำนานไม่เสร็จ
นี่แหละ	”	นี่แหละ
คนเสี่ย	”	เสี่ยคน
ไผ่กะแล้วแต่	”	ใครก็ตาม
บ่	”	ไม่
บ่พอสบพอปาก	”	ไม่พอจะกิน
ไหลมายาว ๆ	”	ไหลมาเรื่อย ๆ
อีหลี	”	จริง ๆ
เวียก	”	งาน
ช้อย	”	ช่วย
ตาปอก	”	กระบอกตาดัก
บ่มาตามมัน	”	ไม่มากก็ไม่เป็นเป็นไร
มือหนึ่ง	”	วันหนึ่ง
ฮักห่อ	”	รักชอบพอกัน
เฮากัน	”	แต่งงาน
หรือได้	”	หรืออย่างไร
สาวซา	”	
ซาว่า	”	ลือว่า
เฮ็ดอีหยัง	”	ทำอะไร
ป่าไว้ไถหนี	”	ทิ้งไว้
คัน	”	ถ้า
มูลมั่ง	”	มรดก
เฮ็ดจั่งไค้	”	ทำอย่างไร
ลีไปเถิงฝั่ง	”	จะไปตลอดครอดฝั่ง

ตัวไต่ตัวเอา	หมายถึง	หลอกได้หลอกเอา
บ้เซา	”	ไม่หยุด
ออกเลข	”	ออกหวย
ข้านหลายเด	”	กลัวจริง ๆ
เหมิดโต	”	หมดตัว
ฮ้าย	”	คำ
เผด	”	เปรต
ย่อง	”	ยกยอ
ข่อย	”	ฉั่น
เว้าอ่อย	”	พูดปดอบ
ตึกถื่น	”	ได้ถื่น
บั้น	”	คมแตกหัก
กั้น	”	ขุด
เป็นแก่	”	โตแล้ว
ฮู้บ	”	รู้หรือเปล่า
เป็นนำ	”	เป็นเพราะ
นั่นดี	”	นั่นแหละ
จักเทื่อ	”	สักที
ฮาก	”	อาเจียน
ฮู้ไว้สา	”	รู้ไว้เสียเถิด

๗๑๗

ญ. อ้ายเฮี้ยคั้นเอาหลายเถิง ๕ ผีนนา ๕ ไร่กว่า สิเอาหยั่งแล้วให้ลูกเฮาได้เฮ็ดกิน อ้ายเฮี้ย
 ข. น้องเฮี้ย ฮู้มื่อนี้เขาบ่เกี่ยวกับคินหลาย เกี่ยวกับทางปัญญาเทค โน โลฮี้
 เถิงว่ามีคินหน้อยหมุนเวียนตามตลาด บ่ให้คินนั้นว่างเงินสิได้อยู่บ่เราตัวน้อง
 ญ. อ้ายเฮี้ย การเกษตรเพิ่มว่าเป็นกระดุกสันหลัง อยากกินหยั่งเฮาทำเองบ่ต้องมีการซื้อ
 ไวพอบานกับหมื่อซื่อเขากินกระได้ง่าย แม่นปลูกขายกระได้ตามแท้ตั้งแต่เฮา
 การเกษตรเพิ่มவைให้วันห่างทางยา ปลูกกันสามแนวกินให้ห่างยาเอาไว้
 ปลูกลงไปหมากเจือพร้าวพันธุ์ห้าอ่าวผักบัวแบ่ง ปลูกหมากแดงขึ้นค้ำกินแล้วโรคบ่มี
 ปลูกกินเองว่านี่สิเห็นห่างโรคา ว่าพื้นยาอันเป็นพิษสิบ่มีอยู่ในนั้น

ให้ปลูกกันกินบ้างมีทางสีที่องฟ่าง

สีขอลามพี่เจ้าบาดลูกใหญ่พอประมาณ

ช. น้องเอ๋ยธรรมดาลูกเด้ามีพ่อแม่เป็นครู

ต้องสอนเขาให้เขาสู่วิชาการแทบทุกอย่าง

ญ. อ้ายเอ๋ยการทำนาทำข้าวสวนครัวปลูกพืชไร่

เพราะว่าตั้งแต่เกิดก็เห็นใช้แต่ความไถ

บ่ต้องมีการจ้างทำเองแทบทุกอย่าง

ช. น้องเอ๋ยสมัยตั้งแต่เกิดก็เทศ โนเก่าคือขยัน

แต่ว่านานมาแล้วเทศ โนเดิมใช้ไถได้อยู่

ใช้เทศ โนรอบด้านขยันเต็มจ้งพอกิน

ลูกเขามีต้องเรียนรู่วิชาการให้ทันหมู่

ญ. อ้ายเอ๋ยสมัยทุกมือนี่มีหยังแม่ที่ควรทำ

หรือสีสอนเขาให้แต่ทำนากล้าหวาน

ช. วิชาก็ยังกระได้คั้นน้องเก่งในแขนง

ขอให้ชำนาญบ้างแขนงเดียวใช้ไถได้อยู่

ญ. อ้ายเอ๋ยเก่งอันใดกระมีใช้เช่นसानบุงसानกระดำ สานกระดืบใส่ข้าวสานดั่งจ่อเบียง

เฮ็ดอีหยังกระได้ขอให้เก่งหรือชำนาญ

เลยเล่าดีไปหน้าเงินตราเกิดค้างไถ่

ช. น้องเอ๋ยคนเฮนี่การงานบ่ควรปล่อย

เพราะฉะนั้นงานใดแม่สุจริต

แม่่นสิมีเงินใช้เป็นก็อหาบกระดำ

เพราะว่ายาบใช้กินแล้วโรคห่างเฮา

สีให้ทำแต่นาสวนเรื่องงนบ่มีต้องสั่นบ่อ้าย

บุพพจารย์ของบุตรพ่อแม่เป็นครูเค้า

ข้าราชการกระได้เขาสู่อึ้งเฮ็ดนาตัวน้อง

แม่่น ไผ ๆ กระเฮ็ด ได้ถึงความสู้นั้นบ่มี

บ่ได้มีเทศ โนคังสมัยเดี่ยวนี่

บ่เก่งเรียนกระเฮ็ด ได้สมัยก็เก่าหลังแม่่นบ่อ้าย

พ่อแม่เฮาทำเองเรื่องงานบ่มีคร้าน

แต่สมัยสู่มื่อควรเพิ่มประยุกต์งาน

เพราะหนี้สินมันหลายบ่คือสมัยก็

คั้นบ่เรียนสีบ่สู้อันความรู้อ่อนสมัย

วิชาการหยังนอหมู่คนควรใช้

วิชาการอื่นนั้นเป็นรองเรื่องเฮ็ดนา แม่่นบ่อ้าย

เช่นว่าการตัดผมซ่อมรถเรือเฮ็ดล้อ

สุนทรภู่เห็นว่าเรียนแล้วเก่งการ

เฮ็ดไม้คานหรือคุ ได้ส่งขายเป็นสินค้า

เฮ็ดอีหยังอีกอ้ายจั่งดีขึ้นบ่ต่ำถอย

สีดีหมักบ่ได้ต้องมีช่วยอยู่แถม

เฮาต้องทำความเพียรรักษาสิให้มันได้

รักษาดีบ่ได้เงินถ้อล้านสิหลังหนี้น้องเอ๋ย

การค้าขายเพิ่มบ่ห้ามแต่อย่าลวงครองคิด การทำมาหากินเพิ่มแนะนำสาข้า

ขายทองคำขายข้าวจ้าวควายเปิดไถ่

การค้าขายเพิ่มเว้าให้เฮาอยู่ในเกณฑ์

ขายปิ่นผาดูหน้าสำหรับอิงพวกคนอื่น

องค์สัมมาพุทธเจ้าตรัสว่าให้เขาขาย

ไผ่ผู้มีความรู้สีขายหยังกระบ่ว่า

ถ้าขายหยังกระได้สีบไปใหญ่คั้นขายคน ขายสาวสีสาวสอนเข้าสู่ดอนมูลเค้า

ขายให้ไปเล่ามูลมังของอีแม่

ขายไปเถียงอย่าง่าบุญสีได้อยู่บ่เขา

อย่าไปเห็นแต่ถ้าไรแล้วลวงเกณฑ์ขายค้า

ขายธนูหน้า ไม้สำหรับฆ่าผู้อื่นเขา

เป็นมิจลาวาณิชเขาเพิ่มกล่าวจาให้เฮาสู

เครื่องประหารเพิ่มห้ามตัวเจ้าอย่าสีขาย

คั้นบ่ขายสีฆ่าผู้คุมช่องเป็นพ่อแม่ดี

การขายคนว่าเป็นบาปใหญ่กรรมหนัก
 เป็นกรรมหลวงขวงหน้าบ่ควรทำทำบาปสี่ได้
 ผู้ชักชวนให้ขายสินค้าสี่เป็นผีตักพันชาติ
 เพราะฉะนั้นอย่าไปหลอกลวงหญิง
 บาบอยู่นานติดโตเจ้าบ่มีทางว่าลือออก
 หนังสือพิมพ์เพื่อนกล่าวไว้ว่าเขาหลอกคนขาย
 หลอกไปขายทางฟู้นเยอรมันพวกฝรั่ง
 เลยเล่าทุกซี่ยากแค้นขายของส่งเอาเงินตรา
 มีจิตใจหมองใหม่อยากกลับไทยเงินบ่ต่ง
 สาวไทยเอ๋ยอยู่ในใต้ลุ่มฟ้าอย่าฟ้าวเชื่อคนหลาย
 ตัวให้เฮากินสัมภินของขมอย่าฟ้าวเชื่อ
 ผู้บางคนตัวให้เฮานั้นย่านว่าฟ้อเผดผิพาย
 ผู้มาตัวมีหลายชั้นหลายอันอย่าฟ้าวเชื่อ
 ขอเดือนสาวทุกก้าอย่าไปเชื่อ่ง่ายใจเบา
 เจ้าผู้ทองประเศียรแแต่มีเสียดีบาดเขาข่ม
 เสียนาเพียงมุลเค้าเสียนาเฮามูลอี่แม่
 เสียดองคำเฮาเคยคล้องเสียดองรูปกลืน
 เรื่องจั้งซี้มันหากเกิดแต่ก้ากอไผ่บ่ทันมี
 ไผ่อยากใสคือแก้วงฟิงกลอนผู้แต่ง

เป็นมิจจวานิชนั้นบ่ควรขายค้า
 เป็นกรรมใหญ่เข้าขั้นเพราะขายค้าสี่บ่ควร
 ผู้เอาเงินในเรื่องค้าสี่เป็นเป่าอยู่หมิ่นกัลป์
 หลอกไปขายจนเสียโตเกิดจ๋อยโง่บาดคิ่นบ้าน
 เป็นบาปหลวงอยู่บ่แล้วกรรมต้องอยู่บ่เขา
 หลอกเอาหญิงคนไทยไปต่างแดนกระหลายแล้ว
 หญิงไทยหลายบ่หน้อยถึกเขาตั้งอยู่ต่างแดน
 ขายกขเขาเอาเงินสบ่พอรายได้
 ค่าเครื่องบินกระบี่ได้ได้เฮให้ก่องน้ำตา
 ให้เฮาไต่ตรงคิดอย่าเชื่อเขาผู้ตัวด้อม
 ตัวว่าเกลือหมู่ข่อยหวานจ้อยกว่าน้ำตาล
 ตัวว่ามีคนตายคั่นเกิดมาเดี่ยวนั้น
 ตัวว่าเกลือหมู่ข่อยหวานจ้อยอย่าเชื่อคำ
 เฮาสีเอาไปขายต่อระวังเดื่อน้อง
 ลมพัดหวานเข้าใส่เนื้อเสียดีเป่ให้ลัษมหมากเพียง
 เสียนาเพียงแม่แบ่งให้เสียนาน้อยท่งอยู่น่า
 เสียนอนิลเพชรล้านเสียดีบ้านให้แก่โจร
 อันกอซิปมีมาเรื่องบ่ดีนั้นมิแล้ว
 กลอนบ่แพงหรือกล่าแต่มีคำต่อผู้ฟัง...เอ่ยนอ
 (คำสอนกลอนอีสาน หมวควานิซ โซ ท่านองผญา)

ความหมายของภาษาอีสาน

หยังกะได้	หมายถึง	อะไรก็ได้
คั้น	”	ถ้า
คอนมุลเค้า	”	ช่อง
มุลมังของอี่แม่	”	อวัยวะเพศหญิง
บ่ควร	”	ไม่ควร
ขวง	”	ขวาง
เป่า	”	ผีเป่า
เสียดโต	”	เสียดัว

จ้อยไซ	หมายถึง	พอมไซ
บาดถิ่นบ้าน	”	เวลากลับบ้าน
ถีออก	”	จะหลุดพื้น
กะหลาย	”	ก็มาก
พุ้น	”	ทางโน้น
บ่หน้อย	”	ไม่น้อย
ถิก	”	ถูก
กกขา	”	คั่นขา
บ่ต่ง	”	ไม่มาก
เฮให้ก่องน้ำตา	”	ร้องไห้
ฟ้าว	”	รีบ
เชื่อกคนหลาย	”	เชื่อกคนนัก
หมู่ช้อย	”	พวกฉัน
หวานจ้อย	”	หวานมาก
ย่าน	”	กลัว
พ้อผด	”	พบเจอผีเปรต
ผ่น	”	กลับกลาย
ก้ำ	”	ฝ่าย ค้าน
เสี่ยเปี	”	เสี่ยราสี
หมากเฟียง	”	มะเฟียง
นาน้อย นามูล	”	อวัยวะเพศหญิง
ท่ง	”	ทุง
จั้งซี่	”	อย่างนี้
กอซี	”	กอไผ่ที่มีดอก
บ่แพง	”	ไม่หวง
		ฯลฯ

4.2 ด้านความเป็นอยู่

เนื่องจากชาวอีสานส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำนา ซึ่งอาชีพนี้ทำให้มีการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ใกล้เคียงธรรมชาติ อาศัยพึ่งพาธรรมชาติรอบตัว นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของชนวนชาติที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์อีกด้วย ซึ่งจากการศึกษาเนื้อหาสาระในวรรณกรรมของครูบุญนาค พินิจพล ได้กล่าวถึงความเป็นอยู่ของชาวอีสานในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ก. ด้านอาหารการกิน

เนื้อหาในวรรณกรรมของครูบุญนาค พินิจพล ได้กล่าวถึงอาหารการกินของชาวอีสานไว้ว่า ชาวอีสานจะกินอาหารอย่างง่าย และจะไม่ค่อยเลือกสรรอาหารนัก จะกินอาหารตามฤดูกาลโดยอาศัยธรรมชาติ ถ้าเป็นหน้าฝนจะออกไปหากบ เขียด ี๋อย่าง ปลา ปลา ตามท้องนา มาประกอบเป็นอาหาร

ฮักลูกหลายถึงตายกะซาง	หาให้ได้ทุกอย่างว่าแต่ต้องการ
ความฮักลูกฮักหลานมีหยังจ้งให้	มีบั้งปลาบั้งไก่บางเพื่อเซากิน
จ้งไว้ให้อีหุนรินอีกาอีไก่อ	จ้งให้บักเต่าใหญ่ไปเล่นทันมา
พ่อแม่ฮักเฮาสามีแนวท้อ	ฮักบักลูกเต่าทั้งหลาย
หญิงและชายแทนคุณแผ่นดิน	แทนคุณพ่อคุณแม่ด้วยการทำดี
จ้งสิเกิดเป็นสี่สัจจาฟ้าส่อง	จ้งสิไปตามป่องครองศีลครองธรรม
บุญสิเกิดมานำเฮ็ดดีเอาไว้	บุญสิได้แก่ลูกแก่หลาน
สอนมานานสิเซาไว้สาก่อน หลานเอ๋ย	

(กลอนสอนลูก จังหวะว่า-ผลญา คำแข็ง)

ความหมายของภาษาอีสาน

ฮัก	หมายถึง	รัก
ถึง	”	ถึง
กะซาง	”	ก็ตาม
ว่าแต่ต้องการ	”	ขอเพียงต้องการ
หยัง	”	อะไร
จ้งให้	”	แบ่งไว้ให้

บางที	หมายถึง	บางครั้ง
เขา	”	หยุด เลิก
ทันมา	”	ยังไม่มา
บ่มีแนวท่อ	”	ไม่มีอะไรเทียบได้
ู้จักบ่	”	รู้จักหรือเปล่า
เพิ่นแน่	”	ท่านบ้าง
จั่งสิ	”	จึงจะ
ฟ้าส่อง	”	สวรรค์
ป่อง	”	ช่องทาง
มาน่า	”	มาด้วย
เฮ็ดดี	”	ทำดี
สาก่อน	”	เสียดก่อน
		ฯลฯ

มือหนึ่งนั้นออกไปทุ่งคอนหวิง	ออกไปตามลำพังผู้หิวไปด้วย
ตาวันสวหาตอนตามสันดอนบ่อน้ำล่ง	ได้ปลาหอยและกุ้งพอแล้วคิดว่ามา
ความอิจฉาชั่วช้าเกิดขึ้นก่อนในใจ	กุสิดเอาเอืปลิงจั่งสิกินเมียบ้าน
ว่าแล้วเอาหิวส่อนหาเอา ได้ปลิงค้ำว	ยักใส่ข้องหาได้ตั้งสี่โต
พร้อมว่าแล้วกลับตัวเมื่อฮ้อน	หาเอาพินก่อไฟหุงต้ม
แกงเต็มหม้อหอยชิวกุ้งใส่	สุกเรียบริ่อยปลงแล้วกะเล่ากิน

(ถ้ายาวเรื่องยากินปลิง)

บุญเคนเป็นเรี่ยวแรงของครอบครัว ในแต่ละวันก็จะไปเลี้ยงควายระหว่างที่ควายกินหญ้าหรือนอนน้ำ บุญเคนก็จะหาหอยหาปู กบ เขียด ตามแต่หาได้เพื่อมาประกอบอาหารให้แม่และน้ำกินพุงชีวิต ไปเป็นวัน ๆ ไม่มีรายได้อื่นที่จะทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นแต่อย่างใด

โรคปวดขาปวดข้อเพราะเสาะขาดวิตามิน	กินข้าวขาวกินไปโรคภัยจึงมาต้อง
อย่าลืมหืมข้าวเหนียวกลิ้งตัวเองซ่อมตัว	ความเจ็บปวดรวดร้าวขาเจ้าสิปมี ท่านเฮ้ย
พระพุทธเจ้าเพิ่นสอนสั่งให้พอดี	ทั้งอาหารการกินเฮ็ดให้พอประมาณท้อง
บให้เต็มหรือปรี๊วเผ็ดหลายกระบะแม่	ให้พอดีอิมท้องบาดยามเคี้ยวอย่าสิเกิน

สิ่งแวดลอมสู่มือมีแต่เกิดเป็นพิษ
 อยู่หน้าผกนำเหญาเฮากินพันแห่งชีว
 ตั้งแต่กรรมชาติปูนแปง
 กินผักซีผักบุงหมากเจือผอย
 พวกพ่อลุงและแม่ป้าสมัยก่อนปมีภัย
 พระพุทธเจ้าเป็นสอนสั่งให้พอดี
 ไปให้เต็มทวีปรีศวเผ็ดหลายกระบ่แม่่น

.....ให้เขาพัฒนาจิตใจให้ใส่อง
 พ่อกับแม่ต้องเป็นผู้นำพาชักนำทางแม่่น
 ว่าเป็นผู้รักที่อาหารการรอก
 บางทีกินก็อปลาระวังท้องไข
 ใหญ่กะใหญ่พาโลจนเป็นอึ่งถึง
 เพราะของกินพาพตาเหลืออัยชาย

อยู่ในนาในหนองล้วนแต่ยาทำลายล้าง
 ปลุกกินเองเกิดทำนบมานท้องบาดทำกิน
 บมียุคมียามาแมลงคือเด็ยนี้
 มีแต่วิตามินอ้อยด้อยอยู่ในหั้นบ่แม่่นยา
 กินอันใดลงไปโสบมีมานท้อง ทำนอัย
 ทังอาหารการกินเฮ็ดให้พอประมาณท้อง
 ให้พอดีอ้อมท้องบาดยามเล็ยวอย่าสิเกิน

ให้เขาอู้จักปองหลักพัฒนา
 เนะให้มันแดงแก่นเว่นชั่วทำดี
 ยามเกิดโรคมันยากกินเหล้าเมายา
 บางทีท้องสิใหญ่เกิดโรคดับโต
 พอปานกับควายอึ่งท้องไขเอเล

(ลำทางสั้นกลอนพัฒนา)

.....มีทรินางขนาดเล็กได้เดินคั้นเข้าป่าไพร นางหาเก็บหมากไม้ส้มเว่นาวากาน
 เก็บของหวานเพียงไฟแล้วแต่นางสิหาได้ เก็บเพียงไฟพอแล้วกะเดินไพรหาแนวอื่น
 กาเอาพินกะพองนี้ไว้หุงคัมแม่่นเฮ็ดคร้ว บ่ว่าแต่ท่อนั้นขุดค่นเอาหัวมัน
 ทังหัวกอยเอาไปผานแข่งยังน้ำ หลายวันมือเอามาเหยียบย่ำ
 ให้กอยจืดเรียบร้อยจ้งเอาปิ้งแม่่นกีไฟ.....

(ลำยาวกลอนมีทรินา)

ข. ด้านชีวิตในครอบครัว

ในด้านชีวิตครอบครัวส่วนมากชาวอีสานเมื่อแต่งงานกันตามประเพณี
 ฝ่ายชายจะเป็นฝ่ายมาอยู่ที่บ้านของฝ่ายหญิง มาช่วยดูแลเลี้ยงดูพ่อแม่ฝ่ายหญิง ซึ่งเรียกว่า
 พ่อเฒ่าแม่เฒ่า (พ่อตาแม่ยาย) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ลูกเขยกับแม่เขยนั้นไม่ค่อยจะถูกกัน
 ถ้าลูกเขยชอบเที่ยวเล่นหรือซี้เกียจ แม่เขยจะชอบบ่นชอบว่าให้เป็นประจำ จึงทำให้ไม่ค่อย
 ลงรอยกัน ถึงกับต้องเลิกการกับริบรยาก็มี เพราะทนความขี้บ่นของแม่เขยไม่ไหว แต่บางที
 ฝ่ายหญิงก็จะถูกแต่งเข้าไปอยู่กับฝ่ายชาย และเป็นกรรมดาของผู้หญิงที่ชอบบ่น ด้วยเหตุของการ
 ชอบบ่นจึงทำให้ลูกสะใภ้ไม่ค่อยจะถูกกันกับแม่สามี ได้เช่นกัน เมื่อหาบทพญาของ

ครูบุญนาค พินิจพล ได้กล่าวถึงชีวิตในครอบครัวของชาวอีสานไว้ ขอให้ผู้ที่จะเป็นลูกเขย และลูกสะใภ้ให้รักษาริตประเพณีไว้ให้ดีสำหรับลูกเขยต้องปฏิบัติตัวให้เป็นลูกเขยที่ดีเป็นที่ไว้วางใจแก่ผู้ที่เป็นพ่อตาและแม่ยาย โดยการรู้จักสัมมาคารวะต่อพ่อตาแม่ยายรวมญาติผู้ใหญ่ ทางฝ่ายภรรยาของตน รู้จักทำการไหว้ ทักทาย พุดจาพาทิ ด้วยคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน เวลาทำงานก็อย่าเกลียดคร้าน นักเอาบาสู้ และให้รู้จักช่วยกิจการของญาติทางฝ่ายภรรยาของตน ให้รู้จักเอาธุระเอาใจใส่งานท่านบ้าง ท่านทำอะไรให้ผู้เป็นเขยรีบเข้าช่วยเหลือ นอกจากจะขยัน ในเรื่องการทำงานแล้วในการใช้จ่ายทรัพย์สินสมบัติก็ให้รู้จักใช้จ่าย ห้ามใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ควรเว้นจากการเล่นการพนันทุกชนิด สำหรับลูกสะใภ้ก็ต้องปฏิบัติตนให้สมกับเป็นกุลสตรีรู้จัก การบ้านการเรือน ห้ามผู้ขี้บ่น ทำตัวให้เป็นที่รักของสามีและญาติ ๆ ทางฝ่ายสามีด้วย โดยเฉพาะแม่สามีซึ่งถือว่าเป็นคู่อริกันมาโดยตลอด ดังเช่นนิทานเรื่อง แม่ย่ากินปลิง ซึ่งนิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าใครทำกรรมอะไรไว้กรรมนั้นก็จะคืนสนอง และขอเตือนให้ผู้ที่เป็นลูกเขย และลูกสะใภ้ทั้งหลายจงให้ความเคารพต่อผู้ที่เป็น ปู่ ย่า พ่อตาแม่ยาย ของตนเอง ดังที่จะปรากฏ ในวรรณกรรมต่อไปนี้ด้วย

ช. น้องเฮี้ยอายนั้นใจประสงค์พ้อหญิงคิมาเป็นมิ่ง แต่ผู้หญิงผู้มื่อป้อผ้าดำพิม
 เสีคับเป็นเลียงม้อนหรือว่าดำทอจิต บัฐูงงัวควายออกท่งนาไปเลี้ยง
 เลยเล่าเคื่องซัดซ้องบาดเอาผิวมาซ้อนบ่อน สร้างแต่ความเดือดร้อนหาเล่นเวียกบ่ทำ
 คันได้หญิงจั่งซึ่มาเป็นคู่ผิวเมีย เป็นผิวเสี้ยเมียเสี้ยครอบครัวสิเงินท้าง
 บ่มีทางเจริญจั้งเพราะเมียคั้งให้ตกต่ำ ผัวเล่นหาใจ ๆ เมียคั้นเล่นตั้งแต่ไป
 หญิงจั้งซันฮ้ายขอท้างพันไมล์ สิคสไสในครัวเรือนจั้งได้คั้นแนวนั้น
 ให้เซากันในทางเล่นไฮโลไฟถั่ว หันมาเฮ็ดเวียกบ้านการสร้างช้อยกัน
 การครองเรือนว่านนั้นต้องผัวถ้อเมียพาย เสือของเฮาจั้งลิตอยไปมีม
 ต้องอบรมให้ดีแล้วสองเฮาจั้งคอยแต่ง อย่างมีแบ่งบาดทำได้กันแล้วถ้อยถนอม
 คันแม่นน้องกะพร้อมจั้งสิอยู่สุขี บ่ให้มีกูมึงถ้อยถนอมค้อมเลี้ยง
 บ่อนไค้เสียงให้ตัดถิมคือค้อยอยู่กลางช่อง ยามเฮาไถมีแต่ซ้องอยาเอาไว้ให้กันหนี
 สุขอยู่ในโลกนี้คันเฮ็ดแม่นจั้งมีมา เฮ็ดบ่ดีเสียนาส่วนมูลสิหนีจ้อย
 หนีไปค้อยภูช่วงมูลมั่งปม็อยู่ หนีฮอดควายบักคู้อีเขาจ้องแม่จัว
 อยู่ยากันอย่าให้มีบ่อนมั่วสองฝ่ายถนอมใจ ต้องสไสในครัวเรือนคันเฮ็ดดีทั้งสองกำ
 เป็นเมียคำผัวแก้วเมียแหวนและแสนสิ่ง น้องกะฮักผัวจริงผัวกะฮักน้องแท้ทั้งสองข้าง
 บ่ป่ล่อยวาง

ขอให้ผู้ไว้บั้งน้องกะแก่งในทางศีลปี
เช่นसानแหसानซ้องसानคางมองसानแหถึ
เป็นเรียบร้อยการเกษตรรมีคา
อ้ายลิพาเมียเลี้ยงจัวควายทั้งเม็ดไก่
ปีใหม่มาลีขोन้องทั้งสินคองอ้ายสิเต่ง

อ้ายกะเรียนคือกันเรื่องวิชาความรู้
ไว้ด้กปลาเลี้ยงน้องทั้งสานซ้องกะตำพาย
การทำนาทำสวนอ้ายเฮ็ดเป็นหมึกเกลี้ยง
ซุดสาใหญ่ไว้เลี้ยงให้ปลาบ่อนอยู่ทงนา
ราคาแพงอ้ายอยากสู้หาเงินสู้ได้บ่นอ น้องเฮ้ย
(ถ้าขาวหมวดหนุ่มสาวสนทนา)

ความหมายของภาษาอีสาน

อ้าย	หมายถึง	พื
ถึ	”	จะ
พ้อ	”	พบ เจอ
มิ่ง	”	คู่ครอง
สู่มื้อ	”	ทุกวัน
บ่	”	ไม่
ตำ	”	ทอ
พีม	”	
เฮ็ด	”	ทำ
ม้อน	”	หม่อน
ทอจิต	”	ทอผ้าลายจิต
สู้	”	สู้
ท่ง	”	ท่ง
บาด	”	เวลา
เอาผัว	”	แต่งงาน
ซ้อนบ่อน	”	อยู่ด้วย
เวียก	”	งาน
กันได้	”	ถ้าได้
จั่งซี	”	เช่นนี้
ลิเงินท้าง	”	จะไม่สมคุณ
แล่น	”	วิ่ง สาละวน
ไจ้ ๆ	”	เป็นประจำ

ผัน	หมายถึง	กลับเป็น
จั่งซัน	”	เจ๋นนั้น
จั่งไค้	”	ยังไฉ
กันแนวนั้น	”	ถ้าเป็นแบบนั้น
เซา	”	หยุด
ซ่อย	”	ช่วย
เฮือ	”	เรือ
มีม	”	รอด
บาดท่า	”	เพื่อว่า
ไค้กัน	”	แต่งงาน
จั่งสิ	”	จึงจะ
คอมเลียง	”	เลี้ยงดู
บ่อน	”	ที่ บริเวณ
ถิม	”	ทิ้ง
ฮ่อง	”	ร้อง
ซ่อง	”	ติด ยุ่งเหยิง
กันหนี	”	ขุดทิ้ง
กันเฮ็ดแม่น	”	ถ้าทำในสิ่งที่ถูกที่ควร
มูลมั่ง	”	มรดก
ถีนี่จ้อย	”	หาย หหมด
หนีฮอด	”	หนีกระทั่ง
จ้อง	”	งอ
นำกัน	”	ค้ำยัน
ก้า	”	ฝ้าย ข้าง
ฮู้	”	รู้
กะตำ	”	กระบุง
พาย	”	สะพาย
บมีคา	”	ไม่ติดขัด
เหมิดเกลียง	”	หมดสิ้น

บุคสา	หมายถึง	บุคสระ
ปลาบื่อน	”	
ทั้งสินดอง	”	ทั้งสินสอดและกำดอง
ไค้ป่นอ	”	ไค้หรือเป่ล่า
ฯลฯ		

“การอยู่ครองเรือนเป็นเรื่องยาก เพราะตัวเราคือมีคุณธรรมแต่คู่ครองของเราอาจไม่คิดอย่างนั้น การอยู่ครองเรือนต้องใช้ขันติคือความอดทนสูง พระพุทธเจ้าตรัสความสุขของคฤหัสถ์ไว้สี่อย่าง คือ

1. สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์
2. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค
3. สุขเกิดแต่ความไม่เป็นหนี้
4. สุขเกิดแต่ประกอบกิจการงานที่ปราศจากโทษ

ถ้าบุนเคนอยากมีความสุขอย่างคฤหัสถ์ผู้อยู่ครองเรือน ควรให้มีศีลมีธรรม และเพิ่มธรรมสี่ข้อนี้ให้เกิดมี ถ้าหากล้มเหลวในการครองเรือนด้วยประการใดประการหนึ่งแล้วจงหันหน้าเข้าวัดมาบวชก็ยังได้”

(นิทานพื้นบ้านเรื่องอีกากับนกเค้า)

ฟ้าเอ๋ยฟ้าซ้อง โยนแสนเหลือ โดนพวกอยู่ลุ่ม	พวกอยู่คุ่มเกิดน้ำท่วม ไค้หนีน้ำขึ้นสู่คอน...เอียนอ
พ่อแม่เอ๋ยของพี่เขาเรื่องอย่าเคียดหูพวกพ่อแม่	เป็นนิทานแต่เค้าโบราณแต่่าเพิ่นกล่าวมา
มีลูกไค้ผู้ชั่วช้า ไปเลี้ยงยาผู้ตาเสีย	ผู้บ่เห็นหยังมีดมีวมีแจ้ง
ยามกินแกงบ่เห็นด้วยเอามือคลำไปแจ้ว	ยามเมื่อเข้าห้องน้ำเซล้มีก็หากมี
คั้นแม่นเป็นจั่งสั้นลูกไค้ชั่วเกิด โอหัง	เกิดจิตใจเลวทรามเรื่องบ่ดีเอามาใช้
มีจิตใจหมอง ไหม้อยากทำลายปู่กับย่า	มีแต่คิดสิฆ่าทำลายล้างปู่ย่าตน
มือหนึ่งนั้นออกไปทุ่งคอนหวิง	ออกไปตามลำพังผู้ชั่วบ่ไปด้วย
ดาวันสวหาสอนตามสันดอนบ่อนน้ำลวง	ไค้ปลาทอยและกุ้งพอแล้วสิตำมา
ความอิจฉาชั่วช้าเกิดขึ้นก่อนในใจ	กูสิเอาอิปลิงจั่งสิคั้นเมียบ้าน
ว่าแล้วเอาหวังสอนหาเอาไค้ปลิงค้ำว	ยัดใส่ช่องหาไค้ตั้งสี่โต
พร้อมว่าแล้วกลับตำเมื่อฮ้อน	หาเอาพินก่อไฟหุงต้ม
แกงเต็มหม้อหอยชิวกุ้งใส่	สุกเรียบร้อยปลองแล้วกะเล่ากิน
ส่วนว่าปลิงนั้นบั้งพออะห่มลนไฟ	เสียดปลิงไหลพอชิมบ่แม่นบั้งสุกแท้

เป็นแผนรูปปลิงอย่างวางลงพร้อมด้วยแจ่ว
 ย่าบ่ซำคลำเบ็งแล้วเลยกิน
 เลาทั้งกินทั้งเว้าเป็นหยั่งเต้ตั้งมาหยาบ
 ผู้อยู่ใกล้รับมาเบ็งทันที
 ยายเสียงเลยลั่นเป็นลมม้อยละแม่ง

ย่าบ่ได้สว่างล้าอีกคนชั่วมันเป็นเอง
 อันธพาลเป็นแนวหน้าอีนามหมามันชาติชั่ว
 ให้มันตายคัมซำในวันแห่งเดียวกัน
 ยายเลยเฮเฮให้เลยตายไปเพราะย่านสั้น
 หามท่อโคกะบ่ย้ายเคลื่อนที่กะ โลงหนัก
 คนในเฮือนเจ้าของบ้านให้มาหามลองเบ็งแม่
 มันหากเบากะคือพวกเจ้าก่ออหังการ
 นิมนต์สงฆ์มาให้กุสะลากกลางป่า
 กะเลยเกิดเดือคร้อนลูกไก่ย่าบ่วางป้า
 บนกองฟอนกับยายเต่าเต่าทั้งเป็นลูกไก่แก่
 ว่าโอนอเดือนี้มันคิดฮอดคิมังฟัวขวัญ
 คิดฮอดควายบักเต่าโตเคยจูงเลี้ยงอยู่ทุ่ง
 พอแต่ว่าท่อนี้ได้เอ็นสั่งฝูงชน
 ข่อยนั้นตายเพราะความชั่วเอาตัวไว้บ่อยู่
 ยายวิญญูณ โตชั่วร้ายได้เกิดที่เขวสัสมภาว
 ฟังเสียงฮ้องกลางคืนว่ากู้กู้กู้กู้กู้

แล้วจ้งบอกย่าเล่ากินท่อนแม่ย่าเอ๊ย
 จับโตปลิงมาบ่ยกลงในคำข้าว
 หรือแม่นปลิงบ่นี้เลาเลยเอ็นใส่หมู่คน
 แม่นอีหลีนอยายแม่นปลิงสั่งกินได้
 อันความฮักความแพงย่าเคยมีท่อฟ้าอีผีบ้า
 ซางกระทำ
 เป็นนักร้องในครัวเรือนบาปกรรมบ่มีย่าน
 มันบ่กลัวหย่อนย่านให้กรรมฮ้ายนั้นแต่นนำ
 ตายในวันยายตายอย่าลึกลายไปได้
 คนคือกันทั่วบ้านมาหามเต่าแม่นย่ายาย
 จนไม้หักคันทามส่วนกะ โลงบ่มีเคลื่อน
 ส่วนลูกไก่พื้นนุ่งสั้นแหล่เสื่อคำปี่มาช้อยหาม
 บ่ทันนานเลยหามไปสู่อุงคอนไม้
 ซักอนิจจาเรียบร้อยหามยายขึ้นสู่สกอน
 บ่าติดกับคันทามก่อนลงบ่อนไฟฮ้อน
 นสแปเรปากเกลี้ยงทั้งให้แม่นฮ่าไฮ
 คิดฮอดล้าควนงามกลืนหอมฮวยเฮ้า
 ข่อยตาย โหงเพราะชั่วซำได้ปองฆ่าผู้ดี
 จงเป็นคนผู้ทำคืออย่าลิมิทางร้าย
 ส่วนว่าหูกนั้นบ่ทัน ได้กู้เลยตายพร้อมแม่ย่า
 ได้ตายไปเป็นนกเพราะห้วงเฮือนทางบ้าน
 ความผิดถูกหมู่เจ้าฟังแล้วให้อ้ำฮอน
 (ถ้ายาวเรื่องย่ากินปลิง)

ความหมายของภาษาอีสาน

ฟ้าฮ้องโย่น	หมายถึง	ฟ้าร้องเป็นละลอก ๆ เสียงคังบ้าง ค่อยบ้าง
เหลือโตน	”	สงสาร
อยู่ลุ่ม	”	อยู่ที่ต่ำ
คุ่ม	”	ฝ้าย ค้าน
คอน	”	ที่สูง

เคียงหู	หมายถึง	เคื่องหู
แต่เค้า	”	แต่สมัยก่อน
เฒ่าเพิ่นกล่าวมา	”	คนเฒ่าคนแก่ได้พูดกันมา
ตาเสีย	”	ตาบอด
บ่เห็นหยังเลย	”	ไม่เห็นอะไรเลย
แจ้ง	”	สว่าง
ยามกิน	”	เวลากิน
แจ่ว	”	น้ำพริก
ก็หากมี	”	ก็มี
คั้นแม่่น	”	ถ้าเป็น
จั่งซั้น	”	อย่างนั้น
มือหนึ่ง	”	วันหนึ่ง
หวิง	”	สะหวิง
ตาเวนสวอย	”	ตะวันใกล้จะสาย ๆ
ล่อน	”	ตัก
ปอน	”	ที่ บริเวณ
น้ำล้วง	”	น้ำจิ้ง
ลิต้าวมา	”	จะกลับมา
จั่งสิกลับเมียบ้าน	”	จึงจะกลับบ้าน
ปลิงค้ำว	”	ปลิงควาย
ข้อง	”	ข้อง
สี่โต	”	สี่ตัว
เฮือน	”	เรือน
ชีว	”	ปลาชีว
ปลง	”	ยกเลิกจากเตา
อะหึม	”	ห้าม ๆ
กินท่อน	”	กินเสียเถิด
บ่นี้	”	หรือนี้
เบ็ง	”	ดู

บ้าย	หมายถึง	ขยำ
ทั้งกินทั้งเว้า	”	ทั้งกินทั้งบ่น
เป็นหยั่งเคสังมาหยาบ	”	เป็นเพราะอะไรหนอทำไมถึงเหนียวจ้ง
เอ็นไส่	”	ร้องเรียก
แม่หนีหลี	”	ใช่จริง ๆ
สังกิน	”	ทำไม
ลัมม้อยละแม่ง	”	ลัมพับ
ฮัก	”	รัก
แพง	”	ทะนุถนอม
ท้อ	”	เท่า
บ่ได้	”	ไม่ได้
บ่มีข้าน	”	ไม่กลัว
ฮ้าย	”	ร้าย
เล่นน้ำ	”	ตามทัน
ตัม	”	เพิ่มเติม
อย่าสีกตาย	”	อย่าให้เลยผ่าน
เฮเฮให้	”	ร้องให้
ห้ามท้อใด	”	ห้ามเท่าไร
กะบ่ย้าย	”	ก็ไม่เคลื่อน
ลองเบ็งแน	”	ลองดูบ้าง
ແຫ່	”	สีกรมท่า
ช่วยเหลือ	”	ช่วย
กะด้อ	”	เหลือหลาย
คอน	”	ป่า
ให้กูสะลา	”	สวดยกค मुख
ซักอนิงจา	”	สวดมาติกา
สกอน	”	เชิงตะกอน
ก่องลง	”	โน้มลง
ฮ่าฮื่อ	”	รำให้

คิดหอด	หมายถึง	คิดถึง
ฮวยเฮ้า	”	รัฐจวน
ท่ง	”	ท่ง
ข่อย	”	ฉัน
เอ็นสั่ง	”	สั่งเสีย
กู๋	”	เก็บ
สัมภาเว	”	นรก
หมู่เจ้า	”	พวกท่าน
อ้าฮอน	”	ตั้งวร

ฯลฯ

- ช. สาธุการความเว้าการลืออยู่ครองเรือน
 อุปกรณ์ของใช้ในเฮือนเฮ็ดเป็นบ่
 คับบ่เป็นอย่างนี้ให้ฝึกก่อนจั่งเฮากัน นื่องเฮ้อย
 ญ. อ้ายเฮ้อยสู่มื้อนี้บ่ต้องตำหรือทอ
 ผ้าแพรมีเป็นคือเขาทำขายจนว่าอั้ง
- ช. นื่องเฮ้อย การทอผ้าแพรวเป็นหน้าที่
 เขาต้องสู้ไว้ใช้เขาต้องตำทอเอง
 เถิงว่าซื้อกระหน้อยเงินสิใช้แห่งบ่มีตัวนื่อง
 ญ. อ้ายเฮ้อย ถ้าจั้งซันนึ่งสิเฮ็ดให้มันเป็น
 บ่ให้มีแนวซ้องหลานนี้วเด้น
 นื่องสิดอนถอดกล้าให้อ้ายพีเป็นคนใด
 อยากถามชายคูบ้างเฮ็ดหยังเป็นแล้วเน
 ต้องขยันขันสู้การครองเรือนจั่งอยู่ง่ายหลานเฮ้อย
 คร้านเหมิดมือถอมผันตี๋มกินหลาย
 ครอบครัวใดเป็นแนวนี้สิอปรียจันแต่ชั่ว หลานเฮ้อย ให้หลานจ่าจ้อไว้อย่าเอาเป็นเรื่องบ่ดี
 หลานเฮ้อย
- สิเป็นผัวเป็นเมียอยู่เฮียงนอนซ้อ
 เช่นตำทอหูกฝ้างงานบ้านเครื่องครัว
 สร้างสวรค์บาคเป็นงานจั่งสิดีเคอนื่อง
 พวกเสื่อจิดหมอนลายจั้งแมนหลายเดี๋ยวนี
 อันของกินกระอยู่ตามร้านค้าเอาเงินให้
 จั้งแมนไว อ้ายเฮ้อย
 อ้าวเพิ่นมิให้อ้าวหลายฝ่ายแก่งไน
 เสามีภูมิปัญญาต้องเฮ็ดเองอย่าหาซื้อ
- นื่องสิเขินหลานในตำทอให้มันคล่อง
 ปลูกฝายเขินทั้งเถียงม้อนอาหารสร้างเฮ็ดไเฮ้นา
 นื่องสิเป็นคนคำซ่อยกันนอฮ้าย
 หือแมนคิดแต่ว่ากินเหล้าอยู่สูวัน อ้ายเฮ้อย
 บ่แมนคร้านยังมีงานหน้อยบ่อยากทำ
 สิเป็นโพงเป็นพายขาดเงินทองใช้

ยานว่านัทเทศน์กลอนอีสาน

โยมเอ๋ย หัวกับเมียนำกันเป็นคู่ ขอให้ฮักกันอยู่อย่างมาอย่างดี ให้คือหมฮักหวีคือกลอง
ฮักหน้า อย่างมีดีมีงามให้ฮักห้อยกัน อย่างมีภูมิมันบักผิบักท่า จังสิสุขสง่าในเรือนในชาน เป็น
ตัวอย่างลูกหลานเลศดีเลศเลศ ความสันติเลยเกิดอยู่ชุ่มกินเย็น ขอให้เว้นทุกข์เจ็ญสุราบารัน
ยาเสพพิศ โดกลั่นยาบ้ายาฮี ของหมู่นี้ปานผิบ่ควรเข้าใกล้

4.3 ด้านการ ประหยัด อดออม

กลอนอีสานหมวดเบ็ดเตล็ดทำนองผลญา

มีสตึงคิงหน้อยกระมีค่าเต็มสตึง	ดิก้อมีสตางค์เคียวบ่ปานอาจถึงร้อย
มีสตึงคิงหน้อยควรหามาเพิ่มเข้าใส่	สี่สตึงเพิ่มว่าไว้เลยเป็นร้อยบาทสตางค์
ขาดสตึงกระเล่าว่างเก้าร้อยกว่าบ่พอพัน	สิ่งสำคัญเฮาควรมีหนึ่งสตึงกระมีค่า
อันเงินตราถึงมีหน้อยคนเฮาอย่าประมาณ	หาที่อนั้นที่อนี้ยังสิได้แม่นต็มกัน ท่านเอ๋ย
อันว่าเงินค่าแก้ว เงินขาดขาดยามจน	ฝนบ่มาช่วยฮาขาดเงินขาดยามแล้ง
คนผู้มีกระเป่าแห่งบ่ทำงานตามหน้าที่	เป็นชาวนาว่านี่กระเป่าถ่มบ่ห้วงนา
เป็นพ่อค้าแม่ค้ากระบ่เกี่ยวข้องการขาย	เป็นเจ้านายคือกันบ่ห้วงงานวางไว้
เลยเป็นภัยมาเข้าศีลบ่มีเกิดภัยใหญ่	คันอยากคีลียบอไว้มีศีลห้าจั่งแม่นดี หลานเอ๋ย
ตัวเมียนี่ภูมิ้งอย่า ได้ว่า	มีแต่ช้อยและเจ้าของเท่าชั่วชีวา
อยู่ในได้ลุ่มฟ้าบมีบ่ทำดี	เป็นเศรษฐีผู้มีเงินกันบ่ทำดีไว้
บ่ทันนานหมองไหม้ เงินทองอาจขาดได้	เลยเป็นคนทุกข์ใช้เศรษฐีเด่าได้นั่งเฮง
คันทำดีเพิ่มเวว่าบ่ตกตำคำหมอง	มีเงินทองเหลือหลายอันหนุ่งงควายม้า
บุญนำพาให้เงิงที่เพราะทำดี เว้นจากชั่ว	ผู้ใดกลัวทุกข์ใช้ให้ใจสู้แม่นต่อกรรม
มีทองคำเป็นล้านบ่ทันนานข้าวขาดกลอง	เพราะเงินทองพ่อแม่ให้รักษาไว้ แม่นบ่เป็น
บ่ฮู้จักหลักเว้นอบายมุข ๖ ประการ	บ่ทันนานกะเลยจน โลกบ่มีเงินใช้
บ่มีใฝมองหน้ายามไปมาบ่เอ็นใส่	เป็นเศรษฐีใช้เงินสิใช้กะบ่มี
พระพุทธองค์เพิ่มจึงว่าให้เว้นชั่วมาทำดี	แม่นสิมีหรือจนกะช่างตามคำแล้ว
อาจสิโตคือแก้วดวงพระธรรมนั้นนำช้อย	อันพระธรรมบ่มีทางปล่อยถ่มให้จำไว้คู่คู่คน
มีเงินล้านมีหลายกระคืออยู่	ผู้มีกระเอี่ยมฮู้จักใช้หาต็มนา
ผู้ที่มีอยู่ล้านอาจบ่ต่อผู้มีพัน	เพราะขยันในทางเสียเล่น โบกโป้กระปานนี้
ดื่บคีเสียบ้านเฮือนชานเป็นของต็ม	ลืมความหลังมีแต่ใช้กระเลยได้แต่ทุกข์จน หลานเอ๋ย

คำกลอนสอนหลานทำนองแห่

ตาจะขอเล่าเป็นอุทาหรณ์ ขอยกเอาคอนเสรษฐีจ่ายเงิน ปีนันมันแล้งข้าวแพง
 เหลือเกิน เสรษฐีจ่ายเงินให้กับคนจน คอกเบี้ยเงินสูงสูงป่าช้าคน เสรษฐีเป็นคนขาด
 ความ เมตตา ลูกหนี้ที่ยืมตาชิมอาบหน้า ไม่มีเงินตราที่มากทดแทน เสรษฐีเหี้ยมโหดเอาโทษ
 ทั่วแดน คนไหนไม่แทนยึดเอาที่นา ได้ออกคำสั่งหลายครั้งหลายครายึดเอาที่นาของประชาชน
 ข่มเหงชาวเมืองผู้เคื่องผู้ขัด กรรมเห็น ได้ชัคอะยันทันตาเกิด ไฟไหม้บ้านลมพานพัดพา ตั้งสิบ
 คูหาอควายเป็นจุล ไม่มีใครช่วยมอดม้วยมากมุล ถูกเมียเป็นจุลอยู่ในกองเพลิง ดายตามกับเมีย
 กลุหมายมีว่าทายาทไม่มี เงินของเสรษฐีต้องเอาเข้าคลัง ชาวเมืองเห็นคิดเมื่อมีคำสั่ง คิดถึง
 ความหลังเมื่อครั้งยืมเงิน ตาขอเตือนหลานเมื่อกาลข้างหน้า ถ้ามีเงินตรา จงเห็นค่าคุณธรรม
 อย่าเป็นนักเลงจงเกรงบาปกรรม จะจ่ายเงินคำคิดถึงธรรมที่มี บางทีเขาจนขัดสนสิ้นดี ถ้าหลาน
 มั่งมีก็จงทำทานอย่าเห็นแก่ได้จงใช้สงสาร จะสุขสำราญตลอดกาลหลานเอ๋ย

4.4 ด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

เชื้อกะอาศัยน้ำน้ำกะเล่าอาศัยเชื้อ	ผัวกับเมียอาศัยกันกะจั่งเป็น ไปได้
อันคุณหมอกันบ่มีคน ไข้สึเป็นหมอแต่เพียงชื่อ	โรงพยาบาลกะเล่าอ้างกันคน ไข้บ่มี
วัดกะอาศัยบ้านบ้านกะอาศัยวัด	กันขัดกันยอมบรลัยปดี่ทั้งสองก้า
อันพระธรรมอาศัยเจ้าพระสัง โขเทศน์โปรด	ให้ละโทษชั่วช้าเอาไว้ตั้งแต่คุณ
เลขบ่มีเหตุวุ่นมีตั้งแต่ความดี	ให้เมตตาปราณีเพื่อไปสวรรค์ฟ้า
ทั้งรักษาศิลห่าไปนิพพานบ่อนสุขยิ่ง	หญิงหรือชายกะเฮ็ดได้บ่หวง ไว้ศาสนา
ปลากระอาศัยน้ำน้ำกระเล่าอาศัยปลา	สักคุณอาศัยขนข้าวอยู่นาอาศัยน้ำ
สาวคนงามอาศัยแป้งทาสบแดงกระจั่งกล่อง	มาร้อยทองคั้นบ่คล่องสังสิเลื่อมอยู่บ่อนคอ
มีเงินหลายกระบ่พ้อคนขาดแห่งความดี	บ่มีความพอเพียงสิทุกข์จนไปเรื่อย ท่านเอ๋ย
ปีกษาเชื้ออาศัยปีกกับหาง	กันบ่มีวาโยกระบ่บินไปได้
อันว่าคงคอน ไม้อาศัยเสื่อข้างป่า	กันมีเสื่อสิงห์ข้างคงไม้กระจั่งยัง ท่านเอ๋ย

ปาจนคำสอนกลอนอีสานทำนองลำยาว

คำโบราณเห็นว่าไว้ได้เป็นใหญ่อย่าลืมนุ อ่าสลิมผู้มีคุณเสียดให้เสาคิดได้
 ไผเป็นหมอบควรวลิมคน ไขวจาให้มันคล่อง พยาบาลกระอย่าฮ้ายให้คน ไข้ได้พึ่งพา
 คั้นเจ้าได้ขี้ม้างหม่มเป็นพระยา ปควลิมเสนาผู้ขี้ควายคอนกล้า
 บางทีอาชา ไนยมาของพระยานั้นลัมปวย พวกหมู่เสเนตรน้อยยังลีได้เข้าช้อยไข
 นกอาศัยต้นไม้ข้างใหญ่อาศัยคง อันว่าพงไพรหนาน่ายังอาศัยช้าง
 นกกระยางขาวเจ้าอาศัยควายอยู่ตามท่ง ผมปังกปีนเกล้าอาศัยช้อนแม่และหวี
 แนวหมู่นี้มันเป็นคู่อาศัยกัน บไปไฟไปมันต้องคู่กันทั้งสองก้า
 คือหมอลำแคนท่าวเสียงดังกระเป็นคู่ นกเขาคูอยู่่าไม้กระยังได้เป็นคู่เสียง
 ส่วนว่านกอีเลียงหากเป็นคู่กับควายฝูง ส่วนคุณลุงคุณตาเป็นคู่ยายกับคุณป้า
 อันว่าเม โม่ฝ้ายตกมาให้ดินชุ่ม ภูมรินคู่เผิงยังหากลัวละของ
 ยามเมื่อฟ้าฮ้างฮ้องยังเป็นคู่กับฝนสวย อันคนรวยมีเงินเป็นคู่คนจนได้
 ท่านผู้ฟังจงจำไว้ความคำคู่ความก้า สาวหมอลำอยู่ฮ้านขึ้นเพื่อนคู่แคน
 เจ้าผู้ควั้นแค้นเป็นคู่แค้นบาคยามแเง เจ้าผู้แพงขวัญตาได้อ่านกลอนของฮ้าย
 อย่างมีมายให้มันฝึกคินำผู้เขียนแทน ชื่อบุญนาคดอกเหล่าผู้เขียนแค้นแม่
 แต่งกลอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKAM UNIVERSITY

4.5 ด้านการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

ญ. ฮ้ายเอ๊ยเห็นว่าสองพันห้าโลกาสีไหวหวั่น ความอัศจรรย์เกิดขึ้นหลายบ้านย่านเมือง
 คับเคืองขัดข้องลงจาให้สู้เรื่อง ของบอกให้เกลี้ยงโลกากว้างสิหวั่นไหวสั่นบ่ท่าย
 ข. นื่องเอ๊ย แนวจ้งซี้มันเป็นเรื่องธรรมดา เพราะโลกามันตันบางบ่อนเกิดมีน้ำ
 บางบ่อน โคนเป็นถ้ำรวงยาวจนสุดโลก ทั้งมีน้ำอยู่ใต้ทางพื้นเป็นหมื่นไมล์
 บางบ่อนได้เป็นบ่อปีโตรเลียม บางบ่อนเป็นสินเทาเกลืออยู่ทางใต้
 บางบ่อนยังเผาไหม้เป็นไฟอยู่พื้นแผ่นดิน เป็นไฟอยู่ใต้พื้นเผาไหม้ถ่านหิน
 ฝูงหมู่คนจ้งเอิ้นเรียกว่าภูเขาไฟ ไหม้ลงไปทางพื้นทางเงระเกิดปวน
 เกิดเป็นควันปะทุขึ้นลาวาพ่นจากป่อง แปรโลกปรับ โดบแล้วมันบ่เที่ยงนิจจ้ง
 โลกมันพ้งอยู่ภายในเกิดหวั่นไหวฮอดเฮนนี้ เพราะว่าโลกานี้สังขารมันบ่เที่ยง
 มีทั้งเอียงและคล้อยไปตามเรื่องแต่ละปี สีนามิวานี้มันละพ้อแผ่นดินไหว
 น้ำมันไหลลงสูกระทบคินเลยเป็นคลื่น โลกมันกลืนกินเนื้อของคนให้ตายหมู่

คลื่นท่อกฎกระทบเข้าตีกรรมตั้งฝั่งทะเล
 บัวเหือนหรือวัคคะหล่มลงเบ็ดเกลี้ยง
 เือนคนพั่งนบ่ถ้วนเพราะมีคลื่นเข้าทับถม

หยังกระมุ่นเอ่เล่บ้านคนอยู่อาศัย
 บ่มีเหลือมีเลี้ยงโรงแรมอยู่ใกล้ฝั่ง

เหลียวเบ็งเคียรดาขลัมต้นไม้ใหญ่หลายหัก
 พระสัมมาเพิ่นตรัสไว้หรือทำนายกระหากแม่น
 เพิ่นตรัสไว้สำนั้นให้เฮาคิดเอาเอง
 โลกมันครวญมันให้ทะเลหลวงเลขพิโรธ
 ผู้ที่มีโลกและเส้นเอาคินป่าเป็นคินเฮือน
 กันฝูงคนบ่พินไม้อยู่ชายเลนฮู้ปลูกป่า
 ลีขอบอกน้องไว้ให้กระจ่างเขาสงสัย
 โลกมันพั่งอยู่ทางใต้เลยเป็นฮู้จักแม่

คนของเฮานั้นตายคักพ้อมหมูจ้วควายม้า
 เพิ่นว่าขงเขตแคว้นมันบ่หมั้นและเที่ยงชัน
 โลกมันแข็งเพราะคนเฮานั้นบ่ทำดีไว้
 เขาหลงโทษพื่อนองผู้ถางไม้ป่าเลน
 โลกสะทือนเลขไหวเพื่อผู้โลกก้าน
 คลื่นมันมากระบ่หล่มลมต้องกระบ่ไหว
 แผ่นดินไหวมันมีตั้งแต่โลกาตั้ง
 พวกพ่อแม่กันฮู้ฮู้ขอให้เฮ็ดแต่ดี

เดียนี้คงคอนกว้างเกิดเป็นไฮ้เพราะคนถาง ต้นมะปรางอยู่ในคงหมากฮ่ายมีกระเหม็ด
 เกลี้ยง

หมากไฟเหลือองอันหวานจ้อยอยู่เทิงคอยพ้อมหมากฮ่าย หากสั้มลายหมากเว่อเกลี้ยงบ่เหลือ
 ไว้เป็นไฮ้คน

ยามฝนตกจ่ากั้นไม้ต้นหนึ่งบ่มีบัง
 คนทั้งหลายพินไม้จนคองคองเกิดแปนเปล้า
 เดียวนี้บางบ่อนแล้งน้ำท่วมใหญ่กระยังมี
 จีรยนต์ไปใกล้เห็นแต่คินแดงจิ้งจิ้ง
 กันแม่นเป็นจิ้งจิ้งสีฮ้อนใหญ่ไฟลน
 เดียวนี้เหลือหน้อยบนภูพานบ้านกุดเต่า
 แดวภูแก้วน้ำนั้นถึงใหญ่กระมีเสียด
 ต้นน้ำมีกลายเป็นแห้งทองสีแดงกลายเป็นถั่ว
 เดียวนี้แทบสิลีนสัตว์ป่าอีกาแหลว
 ใกล้ดำของทางนี้ภูถังกาบ่อนฟ้าส่อง
 เดียวนี้มันสภาพเปลี่ยนแปลงไป
 ทางภูเรือภูแก้วหนองบัวฟ้าตั้งโง้น
 โลกเลยเป็นโลกฮ้อนใหญ่บ่มีหนาว
 เดียวนี้โลกาแห่งบางที่น้ำท่วมใหญ่

ภูเลยพั่งลงทับถ้วนแต่ภัยอันเลวร้าย
 จนภูเขาเกิดโล้นบ่มีไม้เกิดเปลี่ยนแปลง
 เพราะคีรีภูเขาถ้วนแต่เป็นภูโล้น
 ไม้บ่มีชีฟ้าภูเขาถ้วนเกิดเปลี่ยนแปลง
 ทางสกลภูพานแต่ก่อนหนาดงไม้
 ทางเมืองเลยผานก้านแคว้นนั้นกระคั้งกัน
 กงที่เหลือบ่สมบูรณบ่มั่งมุลคือก็
 ทองคำหมื่นล้านเป็นทองมั่วตะกั่วคิน
 นกแซงแซวมีเลยเคยเวบบ่มีฮ้อง
 หนุมานหอบฮ้อมเอามาตั้งไว้ฝั่งโง้ง
 ต้นหูหนามบ่มีเลยเพราะเปลี่ยนแปลงไปแล้ว
 เกิดเป็นภูที่โล้นบ่มีไม้แม่นบ่มีฮ้อน
 ตกถึงคราวยามฝนเกิดเปลี่ยนแปลงเป็นยามแล้ง
 ทางโพธิ์เกิดน้ำท่วมรวมแล้วโลกเปลี่ยนแปลง

ขอให้สู้ไว้บ้าง โลกมันเปลี่ยนเพราะคนเขา
มันเป็นภัยคือว่าไฟฟงเอาแล้วให้จ้อ

อันวาคงป่าไม้มีคุณมากนักหนา
พวกหมู่เสื้อกางขวางผ่านกระไดอยู่
พวกหมู่นกอีเหยียงอาศัยหว่าพฤษภาใน
อย่าพากันหันหัวคันเมืองไทยขาดจากป่า

โลกธาตุกว้างฮ้อนด้อมหลายองศา
น้ำแข็งเคยเป็นก้อนละลายลงผิวดังเกต
เริ่มแต่ต้นน้ำแข็งใหญ่หิมามา
อาจสีไหลมาท่วมประชากรของโลก
เรือนกระจกสีคืนมาอย่าสีเอาไปใช้
เพื่อให้โลกหน่วยนี้เขาฮ้อนจงช้อยกัน ท่านเอ๊ย

ขอให้เขาทำลายถากถางดงไม้

โลกของเขาสู่มือมีความฮ้อนด้อมทวี
บาดน้ำกระกำบังบให้ฟงหลายฮ้าง
นกเขาถูกระไดฮ้องอยู่ปลายไม้ส่งเสียง
พวกหมู่นก ได้อาศัยเอาเฮ็ดเชือนปุกย้าว
ความ โศกา โศกเศร้าลิมิแท้ล้อยระวัง ท่านเอ๊ย
พสุธาบ่เคยหนาวกระเล้ากลายเป็นฮ้อน
ขั้วโลกเหนือขั้วโลกใต้น้ำแข็งเคลื่อนจากที่เดิม
สีเขาแข็งจับกันสีเล้ากลายเป็นน้ำ
คันแหม่นเป็นจ้งจ้งให้ปลุกป่าอย่าทำลาย
ขอให้จันเอาไว้แล้วหันมาปลุกป่า

ยายเว่านักเทศน์

โยมเอ๊ย ปุ๋ยคือจิ้งจวควายใช้ได้ง่าย ไผ่มีหลายบ่ต้องซื้อเคมีเข้าใส่ นา ยามเมื่อลงนา
หว่านกล้าอินทรีใส่กระแสมันดี ปะสาหยังเคมีใส่หลายเกิดดินดาน ขอให้เอาปุ๋ยบ้านอินทรีเข้า
ไปใส่ นาของเฮากระสิได้เป็นดินร่วนข้าวท้องงาม นอกจากนั้นกบเขียดในนา กระสิกลับคืนมา
หมู่หมากหอยอีปุ่น้อย อยู่ท่างหมากร้อยหรือแกงด้อมป่น ผุงกบเขียดกระสิพื้นสิมีขึ้นดั่งเดิม
เริ่มแต่ต้นเสาบ่หว่านเคมี ใช้อินทรีลงในนาอันหมู่ปลาสิโฮมท่อน อยู่ในสาสิมีปลา
มาบ่อนยกออนซอนหากินง่าย ปลุกผักไว้และขายให้มีแท่นสูอัน ปลุกผักบั่วไว้ทำคั้น
ผักกาดอื่นหมากเขือพวง เลี้ยงปูปลาไว้ในนาทั้งไถ่กาให้มีเลี้ยง อย่ามีเคียงขัดข้องจวควายเลี้ยง
ไว้แน่ คันเฮาเลี้ยงสิบ่อแย่ดินสิร่วนแหม่นตัวคั้น นาของเฮาสีพื้นเขียด โม่จ้อยสิเป็นพี หมากหอย
มีอยู่ในนาอยู่ท่างหมาด้อม อยู่ท่างมเอามาก็ช้อยช้อยหัวหมากนาวใส่ หรือสิก็ช้อยกระไดปลอด
สารเชื้อพวกฤทธิยา อดไว้เคื้อแม่ป่าอย่าสีหว่านเคมีหลาย ปูปลาตายนั้นยังไคอาจแหม่นเฮาใน
ตอนท้าย เคมีหลายสิเป็นไข่เป็นไอโรคดับต่ง ลงไปท่งให้ปลอดเชื้อขึ้นมาบ้านให้ห่างภัย เพราะ
พวกเฮาบ่ได้เคมีหว่านให้ดินเสีย สัตว์ที่เหลือกระเลยยังอยู่ท่งอยู่ท่างกินบ่มานพ้อง อย่าสิพากัน
ต้องเอาเคมีไปหว่าน เช่นว่ายาฆ่าหญ้าอย่าหาใช้หว่านใส่ดิน สัตว์ท่งหลายกระสิสิ้นน้ำสิเกิด
เป็นพิษ น้ำในนามันเสียพวกหมู่มั่วไปกินน้ำบ่ทันนานกระสิป่วย อาจถึงตายกระได
พวกสัตว์เลี้ยงพวกหมู่มั่วขอให้พวกหมู่มั่วอย่าใจง่ายขายภัย หากินไปตามดวงอย่าล่วงเกินให้
มันยุ่ง อย่าไปทำให้มันยุ่งดินคอนให้คือเก่า นาของเฮาสิบ่เสื่อมคั้นเฮานั่นบ่หว่านยา

ยามเว้านักเทศน์กลอนอีสาน

โยมเอ๋ย เดียวนี้โลกาฮ้อนเพราะคนเสาดากวางป่า เรือนกระจกบ่ลดก้อนจี๋ฝ้าจั่งมีฮ้อน
 นออยู่บ่เซา นักวิทยาศาสตร์พื้นเว้าน้ำแข็งใหญ่ละลายเสีย บ่มีเหลืออยู่ภูเขาบ่อนหิมล้วยกว้าง
 น้ำแข็งหลวงเป็นก้อนอยู่ภูเขาละลายเสื่อม เตรียมรับมือบ่อน โลกร้อน โลกาฮ้อน โลก
 เปลี่ยนแปลง โลกของเฮาสีเกิดแล้ง โลกสิป่วนทลายหัก โลกของเฮาบ่สมคูลย์บางบ่อนฝ่นสิเกิน
 เป้า โลกของเฮาสีมีแล้งบางที่น้ำออกแก่ง บางบ่อนแล้งบางบ่อนท่วม โลกกว้างบ่เสมอ เพราะวา
 โลกหน่วยนี้บางบ่อนบ่มีคน บ่ได้มีสัตว์สาอยู่กันอาศัยชั้น เกิดมา โคนแสนปีล้านมีน้ำแข็ง
 มาหุ้มห่อ เรียกว่าขั้วโลกใต้ทางเหนือนั้นกระดั่งกัน สองขั้วโลกนี้นั้นอาทิตย์ส่องบ่มีเงา เป็น
 น้ำแข็งขาวโพลนตั้งแต่โลกตั้ง เดียวนี้ยังเป็นขั้วขาวขั้วน้ำแข็งใหญ่ ปี 50 โลกเกิดฮ้อน
 น้ำแข็งก้อนค่อยละลาย แต่ละก้อนใหญ่ย้ายประมาณท่อมืองจีน ท่อที่ดินแดนไทยหมู่เขมร
 ญวนย้อ ใหญ่พอ ๆ น้ำแข็งก้อนหลายดินคอนกระบ่ท่อ เดียวนี้โลกเกิดฮ้อนน้ำแข็งก้อนนั้น
 เป็ยลง โลกของเฮาทุกช่วงสิเกิดเปลี่ยนแปลง เพราะน้ำแข็งที่มีกันสิเป็ยลงเป็นน้ำ เพิ่มพลัง
 ทะเลขึ้นทวนกระแสน้ำสิอ้ง เพิ่มทะเลอีกเท่าทังมีคลื่นท่วมแผ่นดิน บางจังหวัดกระสิขึ้นเหลือ
 แต่ชื่อทางทะเล เกิดบ้านเพเมืองพังเพราะ โลกเฮาเผ่าฮ้อน พากันชอมดูท่อน โลกมันเกิดเปลี่ยนแปลง
 บางที่ตกบ่เขียนบางที่แล้งแล้วแต่เป็น มนุษย์โลกหิลึกเว้นอย่างป่าพนาเขา อย่าสิเฝ้าวันนังให้
 ป่ายังบังไว้ ให้มีสาขาคืนมาแม่นคือเก่า ให้โลกเฮาที่ฮ้อน ให้เย็นจ่าแม่นดั่งหลัง ให้สุขโขขึ้น
 ตัณหามันให้รับไล่ ตัณหาสามไฟลูกใหม่ โลกาฮ้อนเข้าตีกัน เพราะฉะนั้นให้รับไล่โล โภ
 อย่าสิเอาภูเขาเป็นบ่อนเนาวันอนยัง อย่าฮิดเอาภูเขาเกล้าแล้วเอามาหาไปเลี้ยงใส่ ฮิดเอาคงป่า
 ไม้ผันหาว่าว่าดี เป็นจั่งซึมันคิดเด่นที่ตรงไหน เดียวนี้คงแดนไพรมันเสื่อมลงเพราะแนวนี้
 อันพงษ์พิดคงกว้างเหมิดไป โลกจั่งเปลี่ยน ขอกราบเรียนพวกหมู่เจ้าให้เซาฆ่าป่าพนา ขอกราบเรียน
 พวกแม่ป่าอย่าสิปล่อยเรือนกระจก ขอกราบเรียนพวกขอยกให้แผ่นดินเป็นฮ้อน เดียวนี้โลกา
 ฮ้อนให้คนเฮาช่วยกันแน่ โลกของเฮาแท้ ๆ รักษาไว้แม่นช่วยกัน

สรภัญญ์กลอนรักษาสิ่งแวดล้อม

ฟังเถิดท่านทั้งหลาย	ฟังบรรยายสรภัญญ์
ทุกวันนี้โลกแปรผัน	จงช่วยกันพัฒนา
สิ่งแวดล้อมควรรักษา	ให้ใส่ภาและใส่กิ
รักษาป่าไว้ให้ดี	ป่าที่มีควรบำรุง
ปรับปรุงปลูกทดแทน	รักษาแดนพนาไพร

ป่าไผ่ฉันมีคุณ
 ตัดโคนไผ่มาที
 ผืนป่าฉันยังรอ
 ให้ฝนตกลงมา
 มีน้ำให้รากกิน
 ผืนดิน ไม่เพ่ง
 อีกทั้งให้ร่มเงา
 เป็นพื้นพลงงาน
 คุณป่าพระนาค
 สัตว์ป่าได้อาศัย
 ไปโลกนกโคจร
 ดูเหว่าและอีกา
 เสียงร้องอันน่าฟัง
 เสียงร้องของเรไร
 ดูเหว่าเสียงวอง ๆ
 ฟังแล้วเปรียบเหมือนเพลง
 เดี่ยวนี้ป่าหมดไป
 ช่วยกันปลูกอีกที
 เจริญรอยอย่าเด็กลา
 คอยคองไม่ขาดแคลน
 ปลูกไว้เพื่อชาวไทย
 เป็นบุญของชาวเรา
 ปลูกป่ามานานปี
 พวกเรารู้จักไหม
 พวกเรานั้นควรทำตาม

พระพิรุณฟ้าฝนมี
 ปลูกสิบปีใหญ่ไม่พอ
 ช่วยเหลือเราทุกเวลา
 น้ำจากฟ้าตกลงดิน
 น้ำไม่สิ้นเพราะป่ายัง
 เพราะป่ายังเป็นกำบัง
 พวกชาวเราได้ร่มเย็น
 ใช้ทำบ้านปลูกเรือนนอน
 ในสังขรมีมากมาย
 แต่ก่อนได้มีคดคอน
 กาเหว่านอนอยู่หัวนา
 อยู่พนาร้องเสียงดัง
 คิดความหลังนำชื่นใจ
 นำชื่นใจโพนคททอง
 โพนระคคเสียงวังเวง
 เป็นวังเวงทั่วไพรวัล
 เสียงเรไรก็ไม่มี
 ให้ป่ามีพวกนกกา
 สมเด็จพระปลูกไม้แทน
 ปลูกไม้แทนกลับชีพคืน
 พระองค์ได้เมตตาคุณ
 พระแม่เจ้าราชินี
 ท้าวธานีดินแดนไทย
 พระแม่ไท้เป็นแกนนำ
 บาทยุคลพระแม่ไทย

5. ภาพสะท้อนทางด้านเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นสถานะของสังคมได้อีกทาง เนื่องจากชาวอีสานเป็นสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นลักษณะการผลิตเอง ใช้เอง ส่วนใหญ่ชาวอีสานจะผลิตเพื่อใช้ในการครองชีพเป็นหลัก ยังไม่มีการซื้อขาย แต่จะแลกเปลี่ยนสิ่งของแทนการซื้อขาย ดังที่ อภิศักดิ์ โสมอินทร์ (2534, หน้า 26) ได้กล่าวถึงสภาพเศรษฐกิจของชาวอีสานว่ามีลักษณะการผลิตเอง ใช้เอง พอหมดฤดูการทำนา พวกผู้หญิงก็จะทำงานบ้าน เช่นเตรียมทอผ้าไว้สำหรับคนในครอบครัว ผู้ชายก็จัดเตรียมเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น จักสานตะกร้า กระบุง ไม้จี้ ช่อมแซมบ้าน ช่อมแซมเครื่องมือการเกษตร เพื่อใช้ในฤดูทำนาที่จะเวียนมาถึงอีกครั้ง ซึ่งเป็นการตอบสนองความต้องการใช้ในชีวิตประจำวันของการดำรงชีวิตนั่นเอง

ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้เปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม แต่ระบบเศรษฐกิจของชาวอีสานส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นสังคมแบบเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งการประกอบอาชีพทางเกษตรก็ยังคงต้องพึ่งพาธรรมชาติ คือน้ำฝนเป็นส่วนมาก ผลผลิตที่ได้จึงเป็นไปตามปริมาณของฝนแต่ละปีด้วย ดังนั้นจึงพบว่าผลผลิตของชาวอีสานไม่มีความแน่นอน ทำให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอีสานที่ยึดอาชีพเกษตรกรรมไปด้วย ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมของครูบุญนาค พินิจพล ดังนี้

พ่อแม่เอ๋ย เดียวนี้ฉันองค์พระบาทกษัตริย์	พระราชภูมิพลพินังห้วยในฝูงเจ้า
ห้วยไทยเขาไปเป็นหนีบมีเงินสินแทนเงิน	มีเงินที่กู้ยืมแล้วบได้แทนความทุกข์
ยามยากแค้นตกแก่ประชารา	พระองค์สอนแบบพอเพียงเพื่อให้ไทยเขารุ่ง
บให้ไทยเขาอยู่กับของหลายแต่หนีหมู่	มีแต่กู้แล้วกู้สินเชื่อเขาปล่อยมา
ฉันองนามูลค่าหลายปีบได้ไถ่	ผลิตผลบาดห่าได้แทนหนี้แม่บพ่อ
ชวานานั่งม่อต้องอเข้าเป็นขงมง	โสดกลางเสียนาแม่บมีทางแก้
อันของชาวเลยเป็นแหล่งอันของแบเลยเป็นใหญ่	พระเจ้าอยู่หัวพินังจึงได้ให้เฮาแก้ถักปองทาง
พระองค์วางทางแก้แบบพอเพียงสู้จับบ	สู้จักใช้เครื่องใช้ควายบักดูทำแก้ไถ
บักเขยวากะได้บักดูใหญ่สี่คำ	หรือสี่เป็นสี่ขวากะช่างตามคำแล้ว
อิเขาคุณเขาแก้วเอาแต่เฮาสิตั้งชื่อ	อันจ้วควายหากเหมิดไปสู่มือเพราะคนฆ่า
	แม่บเพื่อขาย
ย่านหลายเคบ้านแต่เกิดเหตุฮ้ายจ้วควายเกิดสูญพันธุ	องค์ราชันภูมิพลพินังคิดดูให้เห็นแจ้ง
พินังจั่งดำริตั้งธนาคาร โคะเพื่อแก้ต่าง	ผู้ใจบุญได้ก่อสร้างเอาเงินซื้อเพื่อไถ่ถอน
พวกจ้วควายกำลังเคือคร้อนสิเข้าสู่หลักประหาร	ผู้ใจบุญสุนทานได้ช่วยเหลือเอาไว้

ชื่อมาถวายให้ภูมิพลพระเจ้าพ่อ
 ใช้ใดใช้กะบ่มีทางคาใช้ไถนากะบ่มีทางซ้อง
 เลี้ยงไว้เคื้อคุณพ่ออย่าลีไถละถึมมูลเค้าพ่อแม่เฮา
 บาดเฮ็ดนาคือกันส่วนทูนอย่าหวังได้
 บ่คือควายบักตู้ไถแล้วหนีบ่มี
 หว่านพอสองสามปีส่วนดินเกิดเป็นค้ำน
 จึงเชิญชวนพี่น้องให้มาแก้แม่่นช้อยกัน
 ปราบเคมีให้สิ้นเอาปุ๋ยบ้านไปใส่มา

เอาไปหว่านใส่กล้าต้นกะแก้แจ่งคี่
 ปุ๋ยอินทรีย์เคื้อเจ้าให้หาเอามาใส่
 พวกอีกบกะสิคั้นเขียดโม้จ้อยหมากหอยขม
 ผู่คนเฮากะเหม็ดคั้นอันเคมีบ่ได้ผ้า
 หันมาค้อน้องพี่หันมาร่วมในโครงการ
 จุดประสงค้อยากให้เฮาหวิดหนีมีเงินไว้ใช้จ่าย

พระองค์ทรงแจกให้นิกรเชื้อหมู่ประชา
 มรดกขวนรักษาไว้แล้วสานต่อ
 พวกเกษตรพื้นว่าเฮ็ดใช้กะทูนทวย
 เอรถไถมาใช้ถึงสี่โวกะหนี่ป่ง
 ปุ๋ยเคมีว่านี่เอาไปหว่านเกิดคินเลีย
 ใช้ไปนานเสื่อมราคาแพงบ่สมส่วน
 ช้อยสร้างสรรค้มูลเค้าบำรุงดินชีวภาพ

บ่คือปุ๋ยเคมีเฮ็ดให้เสียมูลเค้า
 เฮ็ดปุ๋ยหมักไว้ทำใช้คินเสื่อมสิตัวคิน
 กะสิกลับมีมาชุ่มเล็งคือก็
 ส่วนปุ๋ยปลาอยู่น้ำสิโตเกลี้ยงโรคบ่มี
 สุขสำราญสิมีมาพระราชารุ่พ้นทรงชี้
 อยากรมีหลายจ้งช้อยแก้เจ้าของบ้านท่านผู้ฟัง

(ถ้ายาวกระดุ้นให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์)

ความหมายของภาษาอีสาน

เพื่อน	หมายถึง	ท่าน
เจ้า	”	พวกเรา
เฮา	”	เรา
แทนเพื่อน	”	ใช้หนีเขา
ยามยากแค้น	”	เวลาตกยากแค้นแค้น
รุ่ง	”	รุ่งเรือง
ของหลายแต่หนีหมู่ ”	”	สิ่งของที่ต้องเป็นหนี้สินคนอื่น
มีแต่กู้แล้วกู้	”	กู้แล้วกู้อีก
มูลเค้า	”	มรดกตกทอด
บาดท่า	”	พอที่จะ
แทนหนี	”	ตัดดอก
แม่่นบ่พอ	”	ก็ไม่พอ
นั่งม่อค้อ	”	นั่งในท่าทางที่จิตใจห่อเหี่ยว

ชงมง	หมายถึง	นั่งชันห้าวเขา
โศ	”	ตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว
บ่มีทางแก้	”	ไม่มีทางแก้ไข
แหล่	”	กล้า
แย	”	ลึบ บาง
ถึบป่องทาง	”	ช่องทางที่ถูกต้อง
ู้จักบ่	”	รู้จักไหม
ควายบักตู้	”	ควายเทศผู้ที่มีเขาสั้น
ท่าแก่ไถ	”	รอลากไถ
บักเขายาว	”	ควายเทศผู้ที่มีเขายาว
กะ	”	ก็
เหมิด	”	หมด
ไปสู่มื้อ	”	ไปทุกวัน
ย่านเด	”	กลัวจึงเลย
ฮ้าย	”	ร้าย
จั่ง	”	จึง
แก้ต่าง	”	แก้ไข
โต	”	ตัว
นิกรเชื้อ	”	พศกนิกร
ไฮ่	”	ไร่
บ่มีทาง	”	ไม่มีทาง
คา	”	ติด
ข้อง	”	รัด
ไถละถึม	”	ทะเลย
ทูนหาย	”	ขาดทุน
เฮ็ด	”	ทำ
คือกัน	”	เหมือนกัน
อย่าหวังได้	”	อย่าคิดว่าจะได้
ถึงสิไววะหนี่บ่	”	ถึงจะเร็วแต่ก็เกิดมีหนี่สินขึ้นมา

หว่านพอ	หมายถึง	ประมาณ
เกิดเป็นด้าน	”	ดินแข็ง
บ่สมส่วน	”	ไม่สมดุล
แก้แค้นช้อยกัน	”	แก้ไขช่วยกัน
กะแก้แข็งดี	”	ก็แข็งแรงดี
ท่า	”	รอ
ลิต่าวกั้น	”	จะกินสภาพ
อิกบ	”	กบ
จ่อย	”	ผอมโซ
กะตีกลับ	”	ก็จะกลับ
ชุ่มเล็งคือกี้	”	อุดมสมบูรณ์เหมือนแต่ก่อน
โตเกลี้ยง	”	ตัว ผิวหนัง สวยงาม
หวิด	”	พิน

๑๓๑

ช. นื่องอ้อยแหม่น ไผ่ ๆ กะตามแห่ล่วนันนำแนวเชื้อพ่อแม่ มรดกเพิ่มให้รักษาไว้บ่ให้สูญ
 การเกษตรแต่พื้นเทศ โนใหม่เฮฮาเดิม เฮฮาเสริมให้มันดีสิมั่งมีเงินล้าน
 ขออย่างเดียวอย่ามีคร้านลูกหลานเฮฮาอีกอยาก ความทุกข์ยากสืบพ้อคนทำสร้างไสน่า
 ยามเมื่อลงหว่านกล้าเอาปุ๋ยหว่านแหม่นอินทรีย์ ยามปักดำคือกันใส่ปุ๋ยซึ่งจ้วบ้าน
 อย่าสิไปหาซื้อเคมีมาใส่ ราคาแพงขึ้นหน้าเอาปุ๋ยบ้านค่าบ่แพง
 ว่าแต่เฮอยู่เลี้ยงไว้ไซ้แม่จ้วควาย เลี้ยงไว้เคื้อคุณอาท่าแก่โถหรือล้อ
 ส่วนว่าปุ๋ยคือจีของมันใช้ได้ง่าย เลี้ยงไว้ขายเลี้ยงไว้ใช้ราคาขึ้นอยู่บ่เซาการ
 เขตพื้นเว้าเป็นหนึ่งการศึกษา ได้ถูกมาให้เขาเรียนทั้งเฮ็ดเอาไปพร้อม
 การศึกษาอยู่ในนั้นเรียนบ่เซาเลยเกิดเก่ง ลูกของเขาเรียนรอบรู้แล้วมาสู่เรื่องเฮ็ดงาน
 เรียนเกษตรรอบค่านปลูกพืชเน่เลี้ยงสัตว์นำ ลงมือทำให้สมบูรณ์มั่งมีมูลเงินใช้
 ให้นื่องจ้อเอาไว้วิชาการสมัยใหม่ เรียนบ่เซาอาจสิได้ คร. จนถึงขั้นบ่อนสูง
 สติสมความมาตรมุงพ้อแม่ส่งเขาเรียน อันความเพียรกันมีสูงเฮ็ดอียังกะดีได้
 ขอให้จ้อเอาไว้การงานประเภทอื่น มีแต่เป็นลูกจ้างเดิมมีเง้งแม่แต่ดาว
 การเกษตรบ่มีทางปวคร้าวเพราะเฮ็ดทำเอง บ่ได้ของอนเรื่องใดให้มันยุ่ง
 บ่ต้องทำให้มันยุ่งทำเองแทบสู่อย่าง เช่นเลี้ยงจ้วเลี้ยงม้าจ้วควายพร้อมพวกไก่อ่า

การเกษตรสืบล้ำต้องเป็นหนึ่งในการทำงาน
สืบเงินใช้ค้นทำงานตามหน้าที่

ช้อยดูกลานของเขาต่อเรียนให้มันได้
การเกษตรว่านี่ปี่มีถ้าน้องคิดเอา..นอ....น่อ
(ถ้ายาวหมวดหนุ่มสาวสนทนา)

ความหมายของภาษาอีสาน

กะตามหลว	หมายถึง	ใครก็ตาม
คั่นนำแนว	”	ถ้าปฏิบัติตามแนวทาง
แต่พูน	”	สมัยก่อน
เฮหาเติม	”	เราหามาเพิ่มเติม
อีคอยาก	”	อคอยาก
สืบพื่อ	”	จะไม่พบ
แพงขึ้นหน้า	”	ราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ
ท่าแก่	”	ไว้สำหรับลาก
อยู่บ่เขา	”	อยู่เรื่อย ๆ
เป็นหนึ่ง	”	เป็นอีกประเภทหนึ่ง
ทั้งเฮ็ดเอาไปพร้อม	”	ทั้งทำไปด้วย
ปลูกพืชแน่เลี้ยงสัตว์น้ำ	”	ปลูกพืชบ้างเลี้ยงสัตว์บ้าง
มั่งมูล	”	มั่งมี
บ่เขา	”	ไม่หยุด
เถิง	”	ถึง
คั่นมี	”	ถ้ามี
เฮ็ดอีหยังกะดีได้	”	ทำอะไรก็ได้
เถิงมีแจ้	”	ถึงจะมีขึ้น
ของอน	”	งอนจ้อ
สู่อ่าง	”	ทุกอย่าง
ช้อย	”	ช่วย
		ฯลฯ

เลี้ยงจัวควายไว้ใช้เลี้ยงเปิดไถไว้เอาเงิน เลี้ยงหมาค้ำหมาแดงไว้เห่าทอนขโมยร้าย
 นี้แม่แน่นอนควรเลี้ยงควรมาลี้ยงไว้แน่ ส่วนกิลีสออย่าเลี้ยงมันเคื่องข้องระหว่างใจ
 ปล่อยหนีเสียดกระไดอย่าเอาเหยื่อให้มันกิน ให้เอาศีลกำจัดแล้วปล่อยมันให้ไกลเว้น ท่านเอ๋ย
 ฝนบ่มาฮ้างรกรงกระแแห่งเหี่ยว ดอกกระเจียวกระบัพันจินายไม่ปลวดสูญ
 น้ำเท็งกูบมีย้อยน้ำเท็งคอดชาคจากป่า อยู่นาคระเกิดแล้งฮวงข้าวสีบมี ท่านเอ๋ย
 การเกษตรทุกด้านฝนบ่ฮ้วสิเสียดหาย แล้งเอาหลายชวานาสิขาดเงินเงินใช้
 เพราะบ่มีแนวได้พวกชาวสวนชาวไร่ เพราะคนจำป่าไม้ฝนฟ้าจั่งบ่ฮ้าง ท่านเอ๋ย
 ฝนบ่มาฟ้าบ่ฮ้องฮูปู่ได้คนใจ บ่มีทางเจริญพันธุ์เพราะบ่มีฝนฟ้า
 เพราะว่าสัตว์แนวนี้ผสมพันธุ์ปีละเทื่อ บ่มีสมอยู่เรื่อยมีฝนฟ้ากระจั่งสม
 เพราะฉะนั้นให้มันไซ้ผสมพันธุ์ อย่าสิเอามากินก่อนมันสิลงน้ำ ท่านเอ๋ย
 พระเจ้าอยู่หัวเปรียบเหมือนน้ำหาได้อาบสงศรี พระราชินีเปรียบเหมือนพงป่าคงให้มีน้ำ
 เมืองไทยงามบ่จนแค้น ๒ พระองค์วางแผนช้อย การเกษตรพื้นวางไว้เรียบร้อยปีโลถิม

หมู่ประชา ท่านเอ๋ย

สรภัญญ์กตอนเศรษฐกิจแบบพอเพียง

พึ่งเถิดท่านทั้งหลาย	ทั้งหญิงชายจงฟังเอา
ประวัติศาสตร์ของไทยเรา	งานไม่เบาทุกชั้นตอน
เป็นไทยนำออนซอน	ประวัติตอนล้วนค้ำจาม
เอกราชไม่เคยเสีย	ถ้าเป็นเรือไม่เคยจม
ชาติไทยนั้นอุดม	ทั้งเหมาะสมและคินดี
เมืองไทยจึงโสภิ	เพราะเรามีพีชัญญา
ชวานาส่งข้าวขาย	ได้เงินหลายประจำปี
ชาวไร่ก็แสนดี	มิได้มีเรื่องทุกข์จน
ชาวสวนขายผลิตผล	ไม่ยากจนมีเงินทอง
เมืองไทยจึงเรืองรอง	สุขสมปองตลอดมา
อีกทั้งพระราชา	องค์ครองล้ำก็มีธรรม
ชาวไทยจึงเลิศล้ำ	องค์ทรงธรรมปกครองไทย
เศรษฐกิจก็สดใส	องค์ครองไทยแนะนำทาง
แนะนำไม่เว้นว่าง	แนะนำทางทุกชั้นตอน
ปลูกพืชและสวนครัว	ให้เลี้ยงตัวแบบพอเพียง

ชาวไทยจึงประเทือง	เพราะพ่อเมืองทรงแนะนำ
พวกเราควรกระทำ	พระองค์นำแล้วเดินตาม
โครงการอันดีงาม	เราคงตามพระองค์ไป
เมืองไทยจะรุ่งเรือง	ไม่ผิดเคื่องประการใด
เพราะไทยได้ราชัน	องค์สำคัญพาเราเดิน
ชาวไทยจึงเจริญ	ริบมาเดินตามพระองค์
ปลูกป่ารักษาพงษ์	รักษาคงและพงษ์พี
อย่ากินของไม่ดี	ยาบ้ามีริบทำลาย
อย่าเสพและอย่าตาย	ริบทำลายให้หมดไป
เมืองไทยจะสดใส	ถ้าชาวไทยมีคุณธรรม

สรภัญญ์กถอนเดือนเกษตรกรรมและตา

พวกข้าสรภัญญ์	พร้อมใจกันตั้งลา
ก่อนจากขอปรึกษา	ข้าวโนนาถึงออกงาม
เพราะเราใช้เคมี	บูยอินทรีย์ไม่ทันใจ
เดี๋ยวนี้เป็นพิษภัย	ดินเสื่อมโทรมปลูกตาย
ระวังอย่าใช้หลาย	ปลูกตายทั้งกบนา
บางทีก็ใช้ยา	ปราบหญ้าคาและหญ้าดอน
ไหลลงสู่สาคร	จากที่ดอนสู่นาเรา
ระวังจะถูกเผา	เพราะนาเรามีพิษยา
หมากไม้และขี้ฉุย	มีพิษยาเข้าแทรกแซง
กินแล้วไม่แข็งแรง	โรคแทรกแซงทุกส่วนกาย
หญิงชายควรระวัง	อย่าผลอพลั้งระวังตัว
ควรตั้งซึ่งความกลัว	ระวังตัวให้จงดี
กินแล้วอาจเป็นผี	อาหารมีพวกโรคา
เพราะฤทธิ์ยาทำให้เสีย	เปรียบเหมือนเรือจะอัปปางค์
ชี้ทางควรปรับปรุง	ควรบำรุงบูยอินทรีย์

ยายเว่านักเทศน์กลอนอีสานจังหวัดขอนแก่น

โยมเอ๋ย เกิดเป็นคนขยันสู้การงานมันจั่งแม่น บ่แม่นนั่งอยู่บ้านความคร้านเป็นใหญ่
 เขา เดือนหกมาฟ้าเว้าผู้จักไล่ควายไถ หรือตีเอาขี้รด ไถสุครถกระด้าแล้ว เอรารถไถกระด้าเหล่า
 มันเลวดีใช้ไถได้คล่อง เปรียบเงินทองอยู่บ่หน้อยไรหลายร้อยค่าน้ำมัน เพราะว่ารตไถนั้น ใช้ง่าย
 แต่กินหลาย คันเอามาบรรยายเรื่องเสียกระมีบ้าง คันเก็บเอามาว่าความเสียกระมีอยู่ กินน้ำมัน
 คู่บาค้าวเกิดรังไรวักันบ่พอ ได้ข้าวหลายกระด้อแต่ว่าก่อให้เสียหาย ได้ข้าวหลายแต่มีบ่มีค่า
 น้ำมันกระกินบ้าง เลยอัปปางค์เพราะคือเชื่อลุ่มเงินบ่สมกับสัดส่วน ขอเชิญชวนพวกพี่น้องอย่า
 ไล่ถิ่มเรื่องเก่าหลัง มีรต ไถกระอย่าให้พลาดหลังผู้ไถแน่กำลังควาย เพราะว่ควายเป็นสัตว์ให้
 หมูเฮาเอามาใช้ ภูมิปัญญาพื้นทำไว้เอาควายไถแบบฮือฮ้อง พ่อแม่เฮาพื้น ได้ทำถูกต้องฝึกควาย
 ไว้เพื่อหมูเฮา ยามเอาข้าวขึ้นเล้าใช้เกวียนแก่เอางัวพาย ใช้มานานหลายพันปีกระบี่มีทางเล้า
 ยังสติไปหน้าคันคนเฮานั้นสานต่อ เอาใช้เคื่อคุณพ่ออย่าปล่อยจัวให้ขึ้นแต่เขื่อนั้นแม่นอย่าง
 เดียว ขอให้สู้ไว้บ้างจัวกระช่างบักควายตอน เป็นจัวควายที่มีพรเฮ็ดให้คนนั้นคิดได้ ว่าแต่เอามาใช้
 จัวควายบ่ได้เกียง เป็นแต่เพียงฝึกให้รู้บักเขาผู้สู้บ่ถอย ราคาหลายบ่หน้อยบักผู้ค่อนเลิกตอน
 อีเขาตอนคือกันคันหมูเฮาเอาเลี้ยง ฝึกจัวควายให้มันเชื่องเอา โถนากระได้ง่าย ฝึกใส่เกวียนใส่ล้อ
 บ่มีได้แม่นเกียงจอน มิ่งจัวควายสิบเกิดเคื่อคร้อนเลี้ยงไว้ก่อนตีแสนดี เลี้ยงให้พีเป็น โตเงินคัน
 จ้อยพอมกระมีลุ่น เลี้ยงทำทุนกระมีได้ขี้ของมันกระมีค่า ขนใส่มาข้าวก่องก้าน ใช้ปูบ้านข้าว
 ก่องงาม เคียวนี้ดินและน้ำมีตั้งแต่เคมี ใช้อินทรีย์สาเดื่อขี้หมูจัวควายมี ปุ๋ยอินทรีย์ให้นำหน้า
 ปุ๋ยเคมีแต่เพียงหย่อม เลี้ยงจัวควายไว้ให้พร้อมเอาปูบ้าน ไปใส่มา มีความสุขนั้นหัวล้านาแก่น
 สิเป็นดม อันนาทมคันมีปุ๋ยสิแตกกอแกมก้าน สุขสำราญเป็นของเจ้าชาวเฮาทุกหมู่เหล่า
 สิบมหวังตลอดเผ่าคันผู้เจ้าเฮ็ดแต่ดี

กลอนลำยาวแนะนำให้คนใช้สารเคมี

พ่อแม่เอ๋ย มีอหนึ่งนั้นเขียด ไม้จ้อยออกหากิน ฝนตกรินพอพรวา ๆ ออกเที่ยวหาไป
 ตามเรื่อง ได้ยินเสียงปลาตก ให้นอนครางอยู่อันอัน เขียดอีไม้บ่เข้ากระเลยได้แม่นกล่าวถาม
 ปลาตกนอนอยู่หน้าข้าวเป็นห่มบังแสง เป็นหยั่งเคื่อเจ้าจ้งนอนครางบ่ไปไสได้ หรือปลาตกเป็นไข่
 ขอแกลงให้สู้แน่ บางทีข้อยสิได้ข้อยแก่ให้เขาใช้บ่ได้คราง บ่มีทางสิมาแก่เพราะชวานาเอาปุ๋ย
 หว่าน บ่สงสารหมู่อ้อยผู้ลายน้เกิดป่วยตาย ส่วนว่าพวกน้องอ้ายปลาเคื่อจิ้งค้ำ เขากระพากัน
 ตายป่วยเป็นคือนี คีบคีโตเจ้าระวังเคื่อเขียดไม้จ้อย ปุปลาตายบ่หน้อยเขียดคนบ่หน้อยกระบี่ยังมี
 บ่มีทางยับยั้งชวานาหว่านเคมี ส่วนว่าปุ๋ยอินทรีย์บ่หว่านลงพอน้อย เลยเล่าตายเหมิดจ้อย

หมากหอยนาปูก้ามโค้ง ทั้งตายโหงกระพองนี้ตายใช้กระเพราะยา ยามเมื่อเห็นหัวนห้ำเอาใส่ ผสมปุย ใช้เคมีปุยเม็ดหัวนลงในคากล้า พร้อมทั้งยาคุมหญ้าอันตรายมาฉีดพ่น ตามข้อเบ็งอยู่ นี้ชวานานันกระปติ อันตรายจั้งชี้ทางจุมกบมีปิด เล่นเล่ากินยาพิษแต่ละวันสะสมไว้ ระวังเดื่อ ลีเป็นไข้หวัดไอ โรคคับคัง ตีตายโหงแบบหมุ่ข้อยผู้ล่อยน้ำอยู่ท่งนา ขอเดือนพวกแม่ป้าอย่า ประมาทกันหลาย ปูปลาตายกระยัง ไคบ โคนลิดึงเจ้า ให้เจ้าเขาเอาใช้มาสนใจชีวภาพ หาบเอา ปุยหมุ่ชี้ไปใช้จั้งแม่นคิ ส่วนว่าปุยหมุ่มีมันนั้นก้อให้คินคิ บคื่อปุยเคมีอย่าสือเอามาใช้ พวกชวานา จงจำไว้อันตรายสู่วิแน่ บาคดับ โตจั้งสิแก่กระเลยแยแ่แก้บทัน

6. ภาพสะท้อนทางด้านการศึกษา

การศึกษาถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของชีวิต สามารถพัฒนาบุคคลสังคมและ ประเทศชาติให้เกิดความเจริญได้เป็นอย่างดี สมัยอดีตแหล่งความรู้ที่สำคัญคือวัด ดังนั้นผู้ที่มี โอกาสได้เรียนเขียนอ่านส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ชาย เพราะสามารถเข้าไปอยู่ภายในวัดได้ โดยการ บวชเณร บวชพระหรือการเป็นเด็กวัด จากความผูกพันระหว่างวัดกับชาวบ้านที่มีมาแต่อดีตและผู้ ที่มีโอกาสได้เรียนจึงเป็นผู้ชายส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ จึงเป็นผู้ที่ เคยบวชเรียนมาก่อน และเมื่อบุคคลเหล่านั้น ได้ลาสิกขาออกมาแล้วก็ได้นำความรู้จากการศึกษานั้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมต่อไป บางท่านก็ได้นำความรู้จากการศึกษานั้นมา แต่งเป็นผญา กลอนคำ หรือคำกลอนต่าง ๆ ครูบุญนาค พินิจพลก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ได้นำเอา ความรู้ที่ได้จากการบวชเรียนมาแต่งเป็นผญาซึ่งเป็นวรรณกรรมอีสานอีกประเภทหนึ่งเพื่อเป็น การถ่ายทอดเกี่ยวกับความรู้ และเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้คนทั่วไปได้ศึกษาและนำไปเป็นแนว ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

ความรู้ที่คนทั่วไปได้รับจากผญานั้น มีทั้งความรู้ในด้านการครองเรือน

การประพฤติตน การประกอบอาชีพ วิชาการด้านต่าง ๆ เป็นต้น จากการศึกษาผญาของ ครูบุญนาค พินิจพล แล้วได้ปรากฏเนื้อหาทางการศึกษาดังต่อไปนี้ คือ

- 6.1 เนื้อหาที่สอนด้านการประพฤติตัวที่ดีของสตรีชาวอีสาน
- 6.2 เนื้อหาที่สอนให้ละเว้นอบายมุข
- 6.3 เนื้อหาที่สอนให้รู้ถึงสังขารแห่งชีวิต
- 6.4 เนื้อหาที่ให้คติสอนใจ
- 6.5 เนื้อหาที่สอนให้ลูกหลานรู้และสำนึกในบุญคุณของบุพการี
- 6.6 เนื้อหาที่สอนด้านการแสวงหาความรู้

วรรณกรรมที่มีเนื้อหาที่สอนด้านการประพฤติตัวที่ดีของสตรีชาวอีสาน

ในสมัยอดีตผู้หญิงสาวชาวอีสานถึงแม้จะไม่ได้เรียนในสถานศึกษา คือ วัด แต่ได้ศึกษาจากสถาบันครอบครัว มีบิดา มารดาหรือญาติผู้ใหญ่เป็นครูผู้สอน อบรมบ่มนิสัยเกี่ยวกับการบ้านการเรือน การแต่งตัวให้ถูกกาลเทศะ การปฏิบัติตนให้เป็นกุลสตรีที่ดี เช่น การทอผ้า ทอเสื้อเนื้อหาในวรรณกรรมของครูบุญนาถ พิณิจพล ได้กล่าวถึงการสอนการประพฤติตัวของสตรีชาวอีสานไว้ ดังนี้

ฟังเคื้อเจ้าคุณพ่อศรีทธา	พวกพ่อลุงอวอระวังให้มาก
มีลูกสาวนั้นหากค่อยดักค่อยเตือน	อย่าลืให้เขาเพื่อนในทางบ่อแม่
ลูกเฮาใส่ปานแว่นอย่าลืให้ไผเงง	ลูกของเฮาพวมแพงอย่า ไผเสียบ
ลูกของเฮางามเรียบอย่าให้ไผคม	อย่าให้บ่าวกำนมลูกสาวแต่ห้า
ยามแม่นไปอยู่ป่าอย่าให้ไผเชิง	รักษาไว้เหิง ๆ จนเขาสีแดง
ตั้งแต่ฝักบัวแบ่งเขายังได้เตรียม	บาดห้าปลูกผักเทียมยังเอาปุ๋ยใส่
ลูกของเฮาพอใหญ่อย่าปล่อยวางป้า	เฮาคะต้องรักษายามเป็นสาวซิด
บางที่เส็ดผิดฮิตยามไปยามมา	บางอวดกขานุ่งเงินเกินเหตุ
ตามที่ได้สั่งเกดนุ่งเงินเกินควร	เฮ็ดให้นักอะชวนผู้ชายคอก่ง
อยากจัดการบ่จ้งเห็นแล้วพอใจ	เพราะนุ่งเงินเกินไปหรือฮัดออกปอด
จนว่าเป็นออคหลอดนุ่งกางเกงยีนส์	เป็นพีลี่พินถิ่นตระเจ็บเข้าดาก
เอาสีแดงทาปากสีมุมทาดา	ส่วนทางแข่งขาสวมรองเท้าใหญ่
สูงได้คืบพอใหญ่ใส่เสื้อแขนเดี้ยว	ปานว่าพายลงเทียวไปบนเทิงบ่า
เห็นหน้าออกข่าว่าเป็นสิดูน ๆ	ส่วนผู้ลำนี่กะคิดอยากชุนหรือว่าอยากกอด
อยากเอาบักออคหลอดไปแหงไปแหง	อยากเอาบักหัวแดงไปแหงคืบ
แต่ย่านโรคติดต่อโรคเฮดส์ถามหา	ต้องระวังกันสาอย่าแหงอย่าแหง
โรคอันนี้มันแผ่วเวลาผสม	ส่วนว่ามีอกำนมปากคมหรือจูบ
แม่สนิเฮ็ดแบบหมูปหรือว่านอนหงาย	โรคอันนี้เป็นตายระวังให้มาก
การป้องกันบ่ยากอย่าเทียวกลางคืน	อย่าลืเป็นพินถิ่นหากินคนใหม่
อดบ่ได้พอใหญ่ให้ใช้ดูขาง	เฮ็ดอิหนูอินางเอาไปใช้โดค
อย่าลืให้มันโพคเฮ็ดให้พอคี่	ส่วนว่าดากกันทีคือกันนั้นละ
อาจลืเป็นอายะมีหมอยชุยฮาย	ผู้หมอยหน้อยหมอยหลายแล้วแต่ขนมมาก

ส่วนว่าที่กับดากบ่อมีไกลกัน

เป็นที่ไผ่ห่มันให้รักษาไว้แน่ ผู้หญิงเอ๋ย

(ลำพางสั้นกลอนเตี๊ยนลูก)

ความหมายของภาษาอีสาน

อ่าว	หมายถึง	อาผู้ชาย
ฝื่อน	”	พฤติกรรม
ทางบ่แม่น	”	ทางไม่ดี
เฮา	”	เรา
ปานแว่น	”	เหมือนกระจก
ไผแงง	”	ไครมอง
พวมแพง	”	กำลังนำทะนุถนอม
เสียบ	”	ร่วมเพศ
งามเรียบ	”	สวยและเรียบร้อย
บ่าว	”	หนุ่ม
กำ	”	จับ
ยาม	”	เวลา
อยู่ป่า	”	อยู่ในที่ลับตา
เซิง	”	ร่วมเพศ
เหิง ๆ	”	นาน ๆ
ตั้งแต่	”	ยกตัวอย่าง
ผักบัวแบ่ง	”	หอมแดง
บาดห้า	”	เผื่อว่า
ผักเทียม	”	กระเทียม
ป่า	”	ปล่อยปะละเลย
กะ	”	ก็
ยามเป็นสาวซิด	”	เวลา หรือช่วงที่เป็นสาวบริสุทธิ์
เฮ็ด	”	ทำ
ฮืด	”	จารีต
กกขา	”	ต้นขา
นุ่งเงินเกินเหตุ	”	นุ่งสั้นเกินไป

น้กอะชวน หมายถึง

ก่ง	”	ก้ม โค้ง
บ่จ่ง	”	ไม่ปล่อยไว้
ฮัดออกปอด	”	รัดตัว
ออกหลอด	”	รัดเกินไปจนเห็นสัดส่วน สรีระ
พี้ลี้พี้ลีน	”	ปรีน
ดาก	”	กั้น
สีมุ่ม	”	สีเข้ม
แข่งขา	”	ขา
ปานว่า	”	ราวกับว่า
พาย	”	สะพาย
ดงเทียว	”	กระเป่า
เทิง	”	บน
ซ่าว่า	”	เสื้อที่เปิดหน้าออกมากเกินไป
สีดูน ๆ	”	ลักษณะนูน ๆ
ชุน	”	ล้มพับ
บักออกหลอด	”	อวัยวะเพศชาย
แห่ง	”	แห่
บักห้วแดง	”	อวัยวะเพศชาย
คืบ	”	คืบหรือเปล่า
ช้าน	”	กลัว
กันสา	”	กันเสียเถิด
แผ่	”	ติดต่
เวลาผสม	”	เวลามีเพศสัมพันธ์
แม่นสิเฮ็ด	”	ถึงจะทำ
หุมบ	”	คว่ำหน้า
พีนลีน	”	มักมาก
อิหนูอินาง	”	โสเภณี
เอาไปใช้โสด	”	เอาไปใช้เถอะ

โพล	หมายถึง	เกินไป
คือกัน	”	เหมือนกัน
อายะ	”	รุงรัง
หมอย	”	จนเพชร
ฮุยฮาย	”	
หน้อย	”	น้อย
หลาย	”	มาก
เว้า	”	พูด
บ่มีไกลกัน	”	ไม่ต่างกัน
ไว้หน่	”	ไว้หน้อย
แม่หญิง	”	ผู้หญิง

ฯลฯ

ช. น้องเอี้ยอายนั้นใจประสงค์พ้อหญิงตีมาเป็นมิ่ง แต่ผู้หญิงสู้มีบ่ทอผ้าดำพิม
 เอ็ดบ่เป็นเลียงม้อนหรือว่าดำทอจิต บ่ฮู้จ้วงควายออกท่งนาไปเลี้ยง
 เลยเล่าเคื่องซัดซ้องบาดเอาผิวมาซ้อบ่อน สร้างแต่ความเค็ดคร้อนหาเล่นเวียกบ่ทำ
 คันได้หญิงจั้งซึมาเป็นคู่ผิวเมีย เป็นผิวเสี่ยเมียเสี่ยครอบครัวตีเงินท้าง
 บ่มีทางเจริญขึ้นเพราะเมียตั้งให้ตกต่ำ ผิวเล่นหาใจ ๆ เมียผันเล่นตั้งแต่ไป
 หญิงจั้งซันฮ้ายขอห่างพันไม้ลี้ สิสตใสในครัวเรือนจั้งได้คั้นแนวนั้น
 ให้เซากันในทางเล่นไฮโลไฟถั่ว หันมาเฮ็ดเวียกบ้านการสร้างซ่อยกัน
 การครองเรือนว่านนั้นต้องผิวถ่อเมียพาย เชื้อของเขาจั้งสिलอยไปม่ม
 ต้องอบรมให้คิดแล้วสองเฮาจั้งคอยแต่ง อ่ามีแบ่งบาดทำไค้กันแล้วค้อยถนอม
 คันแม่นน้องกะพร้อมจั้งฮ้อยสุซี้ บ่ให้มีมิ่งค้อยถนอมคอมเลี้ยง
 บ่อนไค้เคียงให้ตัดถิมคือตออยู่กลางฮ้อง ยามเฮา ไถมีแต่ซ้องฮยาเอาไว้ให้กันหนี
 สุขอยู่ในโลกนี้คันเฮ็ดแม่นจั้งมีมา เอ็ดบ่คิลิเสียนาส่วนมูลตีหนีจ้อย
 หนีไปค้อยภูช่วงมูลมังบ่มีอยู่ หนีฮอดควายบักตู้อิเซจ้องแม่จ้วง
 อยู่นำกันอย่าให้มีบ่อนมั่วสองฝ้ายถนอมใจ ต้องสคใสในครัวเรือนคันเฮ็ดตีทังสองก้า
 เป็นเมียคำผิวแก้วเมียแหวนและแสนสิ่ง น้องกะฮักผิวจริงผิวกะฮักน้องแท้ทังสองข้าง
 บ่ปล่อยวาง
 ขอให้ฮู้ไว้บ้างน้องกะเก่งในทางศิลป์ อ้ายกะเรียนคือกันเรื่องวิชาความรู้

เช่นสามแหสามข้องสามคางมองสามแหดี
เป็นเรียบร้อยการเกษตรปมีคา
อ้ายสิพาเม็ยเลี้ยงจัวควายทั้งเป็ดไก่
ปีใหม่มาลือขื่อน้องทั้งดินคองอ้ายสิแดง

ไว้คักปลาเลี้ยงน้องทั้งสามข้องกะตาพาย
การทำนาทำสวนอ้ายเฮ็ดเป็นหมิดเกลี้ยง
ขุดสาใหญ่ไว้เลี้ยงให้ปลาบ่อนอยู่ทงนา
ราคาแพงอ้ายอยากอู้หาเงินอู้ได้บ่นอ น้องเอ๊ย
(ลำยาวหมวดหนุ่มสาวสนทนา)

ความหมายของภาษาอีสาน

อ้าย	หมายถึง	พื
ลือ	”	จะ
พ้อ	”	พบ เจอ
มิ่ง	”	คู่ครอง
อู้มือ	”	ทุกวัน
บ่	”	ไม่
คำ	”	ทอ
พีม	”	
เฮ็ด	”	ทำ
ม่อน	”	หม่อน
ทอขิต	”	ทอผ้าลายขิต
อู้	”	อู้
ท่ง	”	ท่ง
บาด	”	เวลา
เอาพั้ว	”	แต่งงาน
ซ้อบ่อน	”	อยู่ด้วย
เวียก	”	งาน
กันไค้	”	ถ้าไค้
จั่งอู้	”	เช่นนี้
ลือเงินท้าง	”	จะไม่สมคุณ
แล่น	”	วิ่ง สาละวน
ไจ้ ๆ	”	เป็นประจำ
ผัน	”	กลับเป็น

จั้งซัน	หมายถึง	เช่นนั้น
จั้งไค้	”	ยังไฉ
กั๊นแนวนั้น	”	ถ้าเป็นแบบนั้น
เซา	”	หยุด
ซ้อย	”	ช่วย
เฮื่อ	”	เรือ
มี้ม	”	รอด
บาดห้า	”	เผื่อว่า
ไค้กั๊น	”	แต่งงาน
จั้งลี	”	จึงจะ
คอมเถียง	”	เลี้ยงดู
บ้อน	”	ที่ บริเวณ
ถิม	”	หิ้ง
ฮ้อง	”	ร้อง
ข้อง	”	ติด ยุ่งเหยิง
กั๊นหนี	”	ขุดทิ้ง
กั๊นเฮ็ดแม่น	”	ถ้าทำในสิ่งที่ถูกที่ควร
มุลมั้ง	”	มรดก
ลีหนีจ้อย	”	หาย หมด
หนีฮอด	”	หนีกระทั้ง
จ้อง	”	งอ
นำกั๊น	”	ด้วยกัน
กั๊	”	ฝ้าย ข้าง
ฮู้	”	รู้
กะตำ	”	กระบุง
พาย	”	สะพาย
บมีคา	”	ไม่คิดขัด
เหมิดเถียง	”	หมดสิ้น

ชุดสา	หมายถึง	ชุดสระ
ปลาบ้วน	”	
ทั้งสินคอง	”	ทั้งสินสอดและค่าคอง
ได้บ่นอ	”	ได้หรือเปล่า

ฯลฯ

.....ผู้จับแม่ป่าโลกมันเปลี่ยนไปไกล	ลูกสาวลงไปไทยได้แต่งงานกินเลี้ยง
แต่ว่าเคียงขัดข้องยามกินคองบ่ได้แต่ง	แต่ว่าแต่งอยู่บ้านราคาหน้อยบ่ต่อขอ
สู่มือนี้มันยากกะด้อยขอห้าหมื่นได้สองพัน	เพราะสวรรค์นำ โนนเขาแต่งกันมาแล้ว
เลยบ่มีหยิ่งแห่ลวงนา โนนเกิดคดต่ำ	แสนระกำ โศกฮ้อนอาวอนใหม่บาดทำลุน
บ่คือตั้งแต่ฟืนโลกใหม่มะไลกลบ่	เดี๋ยวนี้หันหรือเหเกิดมุนเพไปหลายค้ำ
แถวอีสานกะถือนั้นสาวโรงงานกำบ้านท่า	สาวสีดาบ้านต่งได้นบ้าน โนนน้อยท่ากระยาง
บ้านน้ำโสมหมู่ช้างเขตลำพะยัง	บ้านสะพังหนองโคนหมู่ผู้สาวไปค้า
ได้ถูกมามีทองกลับคืนมาหาพ่อแม่	คั้นตลอดแล้วบ่เลี้ยงเคียงมือเต่าพ่อแม่ตน
พวกพ่อ ไค้นแม่ ไค้นเลี้ยงลูกอ่อนแทนเขา	ลูกสาวเอาผิวชมพ่อแม่ตนเป็นคนเลี้ยง.....

(ลำยาว)

ยายเว่านักเทศน์กลอนอีสาน (การประพฤติตัว)

โยมเอ๋ย สิชอบบอกพวกเจ้าเว้าต่อทางกลอน หุญจ ใครมีผิวชอนอย่าตี้มชามาช้อน
อย่าสิชอนสองข้างสิเป็นข้างจีไก่อไป คนเหมิดโคสิเป็นผิ้อ้อยด้อยมีผิวน้อยผัดสิมา เป็นหุญจ
ชั่วตี้มช่าเป็นหุญจห้าผิเผา บ่ทันตายกระมีเมาเรื่องกามลามกัน พระยากรรมสินำหม่นให้เสียคน
อยู่แสนชั่ว ไคมีผิวอย่าไปลักกลอบลิไปเป็นหนีบาปกรรม อย่าสิได้ล่วงล้ำผิอิตประเพณี สิเป็นผิ
ใน โลกันตตั้งหมื่นพันปีล้าน อย่าสิหาญไปเล่นบักหัวเอ็นบาปสิจอง ขอบอกโยมพี่น้องอย่าหา
เว้าสู่มชอคะ โยมเอ๋ย

ยายเว่านักเทศน์กลอนอีสาน (การประพฤติตัว)

โยมเอ๋ย คนบ่มีความรู้เถิงเว้าเก่งกรรมหลาย กระบ่มีความหมายเพราะบ่มีความรู้
อุปมาเหมือนควายตู้เขาบ่ยาวเถิงสิเก่ง กระตั้นมีแต่ตู้เพราะเขาตู้ใช้แต่แสง สาวจอมแพงขัดพา
ข้าวคิดนำเขางนเป็นปวง ควงเลยคดต่ำด้อยเพราะสาวน้อยหวังแต่ชาย ยามเมื่อคิดสอดอ้ายคิด
สอดก่อนเจ้าของเอง ให้คิดเห็นเจ้าของนำอย่าคิดเห็นแต่ชายตู้ ให้คิดดูกันบ้างอย่าอ่อนซอน

แต่ผู้บ่าว ให้ออนซอนสี่ล ๕ ข้อคำสอนเจ้าศาสดาผู้สาวเอ๋ย

คำกลอนอีสานสอนคนทั่วไป

เข้าไปวัดอย่าลืมนุ่งสิ้นเงิน	เข้าอารามอย่าลืมนุ่งสิ้นเทียน
มันลิเือนพระศาสนา	อวดกขอย่าอวดวัด
บอกให้ซัดบ่ควรวอดไฟ	ถ้าอวดหัวรู้ใหม่สาวจีสาวจ่อ
ความอวดก่อให้เกิดคันหา	ให้เกิดอวิชาคือความบ่สู้
บอกให้รู้สาวจ่อสาวจี	เดี๋ยวนี้โรคมันมีโรคปัวบ่ได้
ฉันทิขอบอกให้โรคเอดส์เผด็จ	อย่าลิวอดของดีมุลมังพ่อแม่
ขอให้จำไว้เนอย่าอวดกข	อย่าเมื่อเข้าวัดวาสงวนไว้โลด
บ่มีไฟลิไฟคถ้ำฮีดเกินควร	บุญนาคของซักชวนให้สู้ไว้แทนผู้สาวเอ๋ย
ฟังเคื้อเจ้าคุณพ่อศรัทธา	เดี๋ยวนี้ตกลงมาสมัยโลกเปลี่ยน
ฝูงหมู่ปลาหมู่เอียนในห้วยในหนอง	ปลาในกุดในคลองพากันเกิดโรค
ทั้งหัวไปหัวโปกโตเปื้อยโตฟัง	ส่วนบางโตนั้นกะมีแต่หนังแต่หัวก้อต่อ
ในส่วนมากเป็นกับพวกปลาค้อกับปลาขาวเก	กรมประมงเพิ่นกะยังลั้งเลก้งขากันอยู่
ส่วนเด็กน้อยทีนอนอยู่อู่บ่เกินหกปี	สาธารณสุขเพิ่นมีวัคซีนให้หยอด
หวังให้ไทยเฮาปลอดจาก โปลิโอ	โรคนี้มันเป็นพาโลฮีดให้จ่าจ่อย
อย่าสิพากันปล่อยกันถ่มกันป้า	โรคนี้ไฟเป็นแล้วรักษาบ่หายเด็ดขาด
คู่มือนี้พวกแพทย์หมอเพิ่นมีความสามารถ	ผลิตวัคซีนเอามาหยาดมากินให้สู้จักแน่
ผู้เป็นพ่อเป็นแม่ให้นำลูกนำหลาน	อ.ส.ม. เพิ่นกะหากบริการตามคำของแพทย์
โรคที่มันเคยแปดเช่นอหิวาห์	ฉีดวัคซีนกันสาป้อกัน ได้โลด
โรคคอตีบที่โหดหรือว่าไอกรน	ป้อกันแล้วเห็นผลบ่เป็นสักหน้อย
โรคมันหลายบ่ค้อยอดคิดเป็นมา	รัฐบาลเพิ่นต้องใช้เวลาปราบปรามให้อยู่
โรคหมากห่างแต่ปู้นั้นคนเกิดเป็นหลาย	โรคหมากห่างมันหากฆ่าคนตายปีละมาก ๆ
การป้องกันบ่ยากให้ปลูกหนองผี	คู่มือหนีมันนี้จากไทยสู้บ่
ส่วนว่าโรคติดต่อดีดูซี้ดั่ง	แต่ก่อนนี้มันยังเป็นโรคติดต่อ
ในหลวงเฮาเพิ่นจึงตั้งก่อนิคมขึ้นมา	เพื่อบำบัดรักษาผู้เป็นซี้ดั่งซี้ดูด
ผู้เป็นเป่าเป็นหูนี้บ่มีทางตาย	โรคอันนี้มันกะกำลังหายจากไทยสู้แน่
โรคเงี้ยวหนูเคื้อแม่โรคหนึ่งตามมา	ให้ป้องกันรักษาด้วย โโลโอแอ่ง

ปิดมิดชิดทุกแห่งอย่าให้หนูลง	หนูตามป่าตามพงยักกะอย่ากินให้มาก
ผู้เป็นแล้วนี้จึ่งเน้นมันยากบางเทื่อเหิงตาย	ช้อยกันเดื่อวช้อยกันปราบยุงอย่าให้มันเกิด
ช้อยทำลายกันเดือบ่อนได้มันยัง	เช่นว่าน้ำมันจั่งกะลาหรือแอง
ต้องรักษาทุกแห่งอย่าให้ยุงมี	เพราะยุงลายนี้ตีพาหะนำโรค
ให้พ่อแม่เสรำโรคลูกป่วยเดิงตาย	โรคไข้เลือดออกนั้นเกิดจากยุงลายควรรปราบ
	ควรรปราบ
โรคที่ควรเจ็ดหลายใบไม้ดับโต	เฮ็ดให้ห้องโฮโงจนเป็นอั้งลั้ง
ไฟเป็นแล้วพอปานกับควายชิ่งบักตู้หุดัน	ส่วนวิธีป้องกันแพทย์หมอเพิ่นบอก
อย่ากินก้อยปลาจอกหรือปลาขาวนา	ให้เว้นจากสุราแกล้มกับหอยโข่ง
ส่วนว่าปลาแดกโง่งต้มก่อนถอนไฟ	เฮ็ดให้สุกหรือใสอาหารทุกอย่าง
ห้องของเฮาสิบไซ่อ่างล่างห้องฟางห้องฟอง...	

(ถ้าสิ้นต่อต้านโรคต่าง ๆ)

วรรณกรรมที่มีเนื้อหาที่สอนให้ละเว้นอบายมุข

อบายมุข หมายถึง ทางแห่งความฉิบหายมี 2 หมวด คือ
 หมวดที่ 1 อบายมุข 4 ได้แก่ เป็นนักเลงหญิง เป็นนักเลงสุรา เป็นนักการพนัน คบคน
 ชั่วเป็นมิตร
 หมวดที่ 2 อบายมุข 6 ได้แก่ คีมน้ำเมา เทียวกลางคืน เทียวดูการละเล่น เล่นการพนัน
 คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านการทำงาน (พจนานุกรมกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2538,
 หน้า 916)

เนื้อหาวรรณกรรมของครูบุญนาท พินิจพล ได้ชี้ให้เห็นถึงโทษของอบายมุขไว้ว่า
 อบายมุขนั้นล้วนแต่มีผลเสียมากกว่าผลดี โดยเฉพาะของมีนเมายาเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชา ยาบ้า
 เฮโรอีน ซึ่งเป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์ร้ายแรง เมื่อเราเสพหรือกินเข้าไปแล้วทำให้เสียทรัพย์
 เสียชื่อเสียง เสียการเสีงาน ไม่รู้จักอาย เกิดอาการลุ่มคลั่ง เป็นบ้าเคี้ยวหัวเดี้ยวร้องไห้
 ก่อการทะเลาะวิวาท ก่อให้เกิดโรคภัย ถูกคนอื่นเขาตีเตียน บั่นทอนสติปัญญา ก่ออาชญากรรม
 ฆ่าพ่อตีแม่ ถักทรัพย์ หากไม่ได้เสพยาแก้มักจะเกิดอาการลงแดงคั่นทุนทุรายเป็นที่น่าสังเวช
 แก่ผู้คนรอบข้าง ในปัจจุบันนี้การหาซื้อยาเสพติดนั้นหาซื้อได้ง่าย มีขายทั่วไป ในขณะที่ทางรัฐ
 ก็ต้องคอยปราบปรามอยู่ตลอดเวลา ปราบปรามเท่าไรก็ไม่รู้จักหมดสิ้น เพราะยาเสพติดมีมาก
 เหลือเกิน โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษา วัยรุ่น หนุ่มสาวที่มีอายุระหว่าง 16 – 17 ปี เด็กวัยรุ่น

บางคนถึงกับขาดเรียน หนีพ่อหนีแม่ไปเที่ยวคลับเที่ยวบาร์แล้วก็หาเสพยา ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน โดยไม่คิดถึงอนาคตของตัวเองก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ทำให้เกิดความทุกข์ใจ รวมไปถึงเจ้าหน้าที่บ้านเมืองต้องช่วยกันออกจับกุมกวาดล้างไม่เว้นแต่ละวัน ดังนั้นเมื่อเราได้รู้ถึงโทษของสิ่งเสพติดทั้งหลายว่าเป็นสิ่งไม่ดีแล้วก็ควรหลีกเลี่ยงสิ่งที่ปรากฏในวรรณกรรมของครูบุญนาค พินิจผล ต่อไปนี้

ฟังเค้อเจ้าพ่อคุณศรัทธา
ยกเอาแม่เต่าปอกกับพ่อเต่าสา
พ่อเต่าสาหลังก้อมกินเหล้าเมามาย
คั้นกูจอกมึงจอกกูเมามิงเมา
เลามีพ่อเต่าต่างเป็นเสี้ยวเที่ยวหา
พ่อเต่าสาบั้งอาจว่าเสี้ยวกินโต
หรือว่ามิงนั้นเบื้อกูเรื่องอิหยัง
ทั้งเล่ากินเหล้าอย่างฟังพูดจา
เป็นจั่งไต่กะช่างกูหุดหัวมิง
ยกเอาพ่อเอาแม่พูดจาพาที
พ่อเต่าสาพูดมากเต่าต่างอดออม
ต่างเว้าค่อย ๆ อย่าวัว ไปหลาย
นี่ละหมอมวยสำค้ายใหญ่ใจเถิง
กำได้ค้อนแล้ววีสะยานเข้ามา
ฟันเต่าสาคน ไร่คอดกเตเซ
แม่เต่าปอกได้สากตำแจ้วสีแดง
บาดมิดฟันเต่าต่างฟันถึกคอกอหย
แม่เต่าปอกอูกอั้งได้ฆ่าคนตาย
เห็นผัวดับขุ่มชูเลือดหลังไหลนอง
เราเลยให้บักใหญ่ให้จ่มบเซ

ไพชอบกินสุราฟังฉันทสืบอก
สองคนเป็นชวานานอนอยู่กระท่อม
กินเทื่อใดกะยายให้แม่เต่าปอก
กินบมีทางเมามือไต่กะช่าง
พ่อเต่าต่างเที่ยวมากินนำบขาด
มิงมีเหล้าสาโทบ่เอ็นจักเทื่อ
สังมะเป็นตาซังแท้หื้อบักต่าง
ยกจันเหล้าจันมาหุดหัวเต่าต่าง
ว่าแล้วเดินฝิ่ง ๆ ฟังถาบขี้แ้
พ่อเต่าต่างนั้นอดได้อิหสิบ่จางบ่ปาก
มีแต่ขี้ตั้งแต่ชอมเต่าสาสิต่อย
มิงสิข่ากูตายจันบ่บักหา
อยากฆ่ามิงแต่เหิงเพราะมิงขี้ดี
ส่วนเต่าต่างหันหาได้มิดอิได้
เต่าสาคนอนเอเลเสียงคังก็กกาก
ตีเต่าต่างเหมิดแฮงลิมลงล่างาง
เลือดไหลออกเป็นฝอยสองศพพบมั่ง
บมีทางสบายจิตใจฮ้อนวู้
แม่เต่าปอกใจวองคิงหัวแก้วใส่

(ถ้าทางสันกลอนกินเหล้าฆ่ากันตาย)

ความหมายของภาษาอีสาน

ไผ	หมายถึง	ใคร
ลี	”	จะ
ก้อม	”	ก้อม
เทื่อได้	”	ทีไร ครั้งใด
คั้น	”	ถ้า
จอก	”	แก้วเหล้า
มือได้	”	วันไหน
กะช่าง	”	ช่าง
เตา	”	ตัวเขาเอง
เสี่ยว	”	เพื่อน
เที่ยวหา	”	ไปมาหาสู่
บ่ขาด	”	ไม่ได้ขาด
กินน้ำ	”	กินด้วยกัน
โต	”	ตัวเอง
บ่เอ็น	”	ไม่เรียกหา
จักเทื่อ	”	สักที
อียัง	”	อะไร
สั่งมะ	”	ทำไม
ดาซัง	”	น่าซัง
แท้	”	จริงๆ
เล่า	”	เขา
เหล่า	”	สุรา
ย่าง	”	เดิน
หุด	”	ลาด
จั่งได้	”	ยังไง
ผึ่งๆ	”	ผางๆ
ทั้ง	”	และ
ถาบ	”	กระทบ

ชี้แฮ้	หมายถึง	ลักเล็ก
อดได้	”	ทนได้
อิหฺหฺ	”	จริงๆ
บ่จ่าบ่ปาก	”	ไม่พูดไม่จา
มีแต่ซึ้งแต่ซอม	”	สังเกต ดูท่าที
เว้า	”	พูด
ไปหลาย	”	มากนัก
จั้นบ่	”	หรือ
นี่ห่อห่อ	”	นี่ห่อเพื่อน
สำ	”	เลื่องลือ
ใจเล็ง	”	ใจถึง
เหิง	”	เมื่อไหร่
จี๊ด	”	ตระหนี่
กำได้	”	คว่าได้
วี	”	จ้าง ฟาด
สะยาน	”	กระโจน
เดช	”	สะพายหลัง
เอเล	”	
ก๊าก	”	หายใจขัด
สาก	”	ไม้ตีพริก
คั่วแจ้ว	”	คั่วน้ำพริก
ล่าง่าง	”	อ้าซ่า
ถึก	”	โคน
พบบั้ง	”	ตาย
อูกอ้ง	”	ทุกข์ใจ
ฮ้อนวู้	”	ร้อนน้ำ
ใจวอง	”	ใจไม่ดี
กั่วไส	”	ประคอง กูตีกูจอ

อยากสุขสันต์หันหน้าต้องทำดีเว้นจากชั่ว รักษาตัวให้ได้อย่าเอาใจเรื่องบ่ดี
 เว้นจากปล้นจากจี้เว้นจากจี้ตัวเอง อย่าเสียเวลาให้ก่อคดีกันไว้
 อยากสดใสอย่าหาเล่นการพนันเบี่ยโบก อยากมีโชคให้สร้างทำฮั่วไสนา
 ให้เฮ็ดเคื่อแม่ป่าการเกษตรอย่างางป่า การทำนาทำสวนว่านลงอย่ามีคร้าน
 เดือนหกมาอย่ามีข้านการ ไถและพรวนปลูก คั้นเฮ็ดถูกหากสิได้เงินเข้าสู่กระเป่า
 เฮ็ดให้ข้าวอยู่แล้วสิ้นซื้อเหลือเฮื่อ ส่วนที่เหลือเขาขายพ่องทานกะปานนี้
 ได้เงินหลายแทนหนี่หนี่มีกระเป่าต่าง เงินเต็มลงแล้วข้าน ไปใส่ได้ง่ายคาย
 บ่แม่นแนวจี้ร้ายการเกษตรทำนา เลี้ยงสัตว์สร้างควายทั้งไก่อานาสู้
 หรือเลี้ยงปลาในนาข้าวขายเอาเงินกะได้ง่าย ทุนบ่หลายเพิ่นให้กูเอามาสร้างก่อการ
 ขออย่างเคียวอย่าขี้คร้านเงินมันอยู่นางาน หัตถกรรมจักสานเฮ็ดคูกานหรือตะกร้า
 หลังทำนาตัดไม้มาสานเฮ็ดกระด่า หรือสิสานก่องข้าวสานดั่งจ่อเบียน
 ล้วนแต่ได้เงินใส่กระเป่าเฮา จงทำเอาเคื่อลงหม่อวอาป่า
 อย่าไปปรอดอยทำความฝืนสิมาช้อย ฝืนเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่าเอาเข้าใส่เบอร์
 ฝืนจั้งขี้บางเทื่อกะเป็นจริง เทื่อบ่จริงเป็นพันเทื่อลงอาจเกินนั้น
 บางเทื่อว่าเฮาได้เงินทองมันกะถ่าย ตื่นขึ้นมากะบ่ได้เพราะการนั้นเป็นแค่ฝืน
 ด้วยเหตุนั้นอย่าไปเชื่อมันเลย แนวเฮาเคยให้หาเฮ็ดไสนาตากถ่า
 เอาเงินตราจนเต็มเป็พายเซจนหลังแอน ความสุขแสนสิเกิดขึ้นกันความคร้านบ่อยู่น่า
 (กลอนถ่ายาวให้เว้นจากอบายมุขบ่ให้เกียจคร้าน)

ความหมายของภาษาอีสาน

หันหน้า	หมายถึง	กรีกกรั้น	หรรษา
ตัว	”	ตัวเอง	
บ่ดี	”	ไม่ดี	
จี้	”	เผา	
เส็ง	”	แข่ง	
ก่อ	”	ทำ	
เบี่ยโบก	”		
ฮั่วไสนา	”	สวน ไร่ นา	
เฮ็ด	”	ทำ	
ป่า	”	ทั้ง	

น้วน	หมายถึง	ทำงานแบบขะมักเขม้น
ย่าน	”	กลัว
กันเห็ด	”	ถ้าทำ
หากลิได้	”	ก็จะได้
เล่า	”	นาง
เฮือ	”	เรือ
พ่อง	”	พร้อม ๆ กับ
กระเป๋าด่ง	”	กระเป๋าคูง
ดง	”	กระเป๋าคูง
ไปไส	”	ไปไหน
บ่แม่น	”	ไม่ใช่
แนว	”	สิ่ง
จี่ร้าย	”	เลวร้าย
ฮู้ง	”	กึ่ง
กะ	”	ก็
บ่หลาย	”	ไม่มาก
พิ่น	”	ท่าน เขา
ก่อการ	”	ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ซี้คร้าน	”	เกียจคร้าน
อยู่หน้า	”	อยู่กับ
คู	”	ถึงน้ำที่ใช้ไม้ไผ่สานและยาค้วยชันไม้
คาน	”	ไม้คาน
กระต่า	”	กระบุง
ลี	”	จะ
ก่องข้าว	”	กระติบข้าว
คั่ง	”	กระดั่ง
จ่อ	”	ลักษณะคล้ายกระดั่งแต่มีขนาดใหญ่กว่าใช้เลี้ยงหม่อนไหม
เบียน	”	
อาว	”	อาผู้ชาย

ท่า	หมายถึง	รอ คอย
ช้อย	”	ช่วย
เบอร์	”	หวย
จั่งซี	”	เช่นนี้
บางเทื่อ	”	บางครั้ง
เทื่อบ่จริงเป็นพันเทื่อลวงอาจเกินนั้น ” ครั้งที่ซื้อหวยไม่ถูกอาจจะหมดเงินเป็นพัน ๆ หรือบางทีอาจจะมากกว่านั้นก็ได้		
กะล่าย	”	กลับกลาย
เฮ็ดไย่เนาตากล้า	”	ทำอะไรทำนา
เป็	”	กระเป๋
พาย	”	สะพาย
ความคร้าน	”	ความเกียจคร้าน
บ่อยู่น่า	”	ไม่อยู่กับเรา

๑๗๑

สุรามเพิ่นห้ามบ่ให้คิมของเมา	มีสุรายอิฝิ่นเฮหรือยาบ้า
มีกัญชาใบกระท่อมสีดำนันคือฝิ่น	ผู้ใดกินเงินลีลีนบ่แก่นกระเป๋ถือ
เงินบ่มีอยู่ในมือสิทุกจ้งนหนฮ้าย ท่านเอ๊ย	
ยาเสพติดร้ายควรเว้นห่างมันสา	เช่นสุรามร้อยยาสิกลิ่นลงท้อง
อันเบียร่นามาซื้อกันคนเฮาบ่เปิดขวด	บ่รินลงใส่แก้วบ่เอาเข้าใส่คอ
ยาเสพติดสิบ่พ้อบ่เข้าสู่พุงพะวาย	กระเลยกลายเป็นคนตีบได้เมาให้จำไว้ ท่านเอ๊ย
ยาเสพติดพิษร้ายกินง่ายเสี่ยกระเป๋	เสี่ยเจ้าของผู้มันเมาอย่างเซหรือลี้ม
เสี่ยคารมบ่บาดยามว่าเมาเซจนนำหน้า	บ่มีอายบาดท่าว่าเพราะเมาเกล้าอวดเจ้าของ
	ท่านเอ๊ย
ยาเสพติดเพิ่นห้ามเพื่อประโยชน์เจ้าของ	ผู้บ่กินสิมีธรรมผู้กินสิมีบ้า
ผู้ใดกินสิมีง่ามีดีและมีต่อย	มีว่าเล็กกว่าน้อยผิดเพี้ยนจากบ่อนจริง
ยาเสพติดว่านั่นมันกระอยู่พอมัน	เฮาบ่เอามากินกระบ่มีอยู่ในท้อง
บ่เอามือไปต้องรินลงแก้วใหญ่	เกล้าบ่มีสิได้เข้าในท้องผู้บ่กิน ท่านเอ๊ย
เกิดเป็นคนว่านี่สอนบ่สอนเจ้าของ	หรือบ่สอนเอาเลยว่เจ้าของนั้นดีแล้ว
กินสุราเหม็ดแก้วกินยาอิเข้ามาคิม	กินยาบ้าคิมเข้ายังหาว่าวาคี